

**DIAGNOZA LOKALNYCH ZAGROŻEŃ SPOŁECZNYCH
KŁODAWA 2013**

**CENTRUM ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
OXFORD TOWER
WARSZAWA**

Wstęp	4
Uwagi	4
Część I: Ogólna charakterystyka gminy Kłodawa	5
Położenie i dane administracyjne	5
Najważniejsze dane demograficzne	5
Lokalny rynek pracy	6
Bezrobocie w gminie	6
Zatrudnienie	6
Lokalne zasoby gminy	7
Zasoby w obszarze zdrowia i pomocy społecznej	7
Zasoby w obszarze edukacji.....	7
Zasoby pozarządowe	7
Problemy społeczne gminy Kłodawa	8
Problemy w obszarze pomocy społecznej.....	8
Problemy związane z bezpieczeństwem lokalnym	11
Działalność w zakresie Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	15
Działania profilaktyczne dla młodzieży	16
Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	17
Część II: Problemy społeczne w świadomości mieszkańców gminy	21
Percepcja alkoholu i problemów alkoholowych na tle innych problemów społecznych gminy	21
Postawy wobec alkoholu dorosłych mieszkańców gminy	24
Spożycie alkoholu przez mieszkańców gminy	24
Opinie na temat alkoholu	27
Postawy wobec narkotyków dorosłych mieszkańców gminy.....	27
Postawy wobec problemów alkoholowych pracowników/właścicieli punktów sprzedaży alkoholu	29
Pracownicy punktów sprzedaży wobec alkoholu (opinie i postawy)	30
Pracownicy punktów sprzedaży wobec wyrobów tytoniowych	32
Młodzież w gminie Kłodawa wobec problemów związanych z paleniem papierosów i piciem alkoholu	34
Palenie papierosów.....	34
Picie alkoholu	38
Stosowanie narkotyków przez młodzież szkolną.....	40
Zjawisko przemocy w środowisku lokalnym	43
Przemoc w opiniach dorosłych mieszkańców gminy	44
Przemoc w doświadczeniach młodzieży	45
Młodzież a inne zagrożenia	49
Komputer i Internet w życiu młodzieży	49

Młodzież a hazard	50
Młodzież a cyberprzemoc	51
Podsumowanie	53
Diagnoza i profilaktyka zagrożeń społecznych	53
Strategiczne kierunki realizacji programu gminnego w przyszłych latach	54
Bibliografia:	56
Spis publikacji:	56
Źródła internetowe:	57

Wstęp

Raport ma na celu przedstawienie wyników badań diagnostycznych, obejmujących podstawowe problemy społeczne związane z nadużywaniem alkoholu oraz innych substancji psychoaktywnych w środowisku osób dorosłych oraz dzieci i młodzieży w gminie. Dodatkowo celem raportu jest zarysowanie skali zjawiska, jakim jest przemoc w środowisku lokalnym, zarówno domowym jak i szkolnym.

Szczególną wartością raportu jest fakt, że dane obiektywne pochodzące z gminnych statystyk (urzędu gminy, ośrodka pomocy społecznej, policji) uzupełnia subiektywna ocena problemów społecznych gminy dokonana przez jej mieszkańców. Opinie mieszkańców na temat problemów gminy, a szczególnie zjawisk związanych ze spożyciem alkoholu uzyskane zostały w drodze badań ankietowych przeprowadzonych w gminie wśród trzech grup reprezentujących trzy lokalne środowiska:

- 1) dorośli mieszkańcy gminy
- 2) dzieci i młodzież szkolna z terenu gminy
- 3) sprzedawcy i właściciele punktów sprzedaży alkoholu.

Tak szeroki zakres prowadzonych badań pozwoli na kompleksową ocenę zjawisk związanych ze stosowaniem wybranych substancji psychoaktywnych i potencjalnych szkód nimi powodowanych w badanej społeczności lokalnej.

Badania prowadzone były na terenie Gminy Kłodawa w 2013 roku. Przedstawione dane zebrane zostały w drodze badania ankietowego.

Uwagi

1. *Wszystkie dane dotyczące Gminy Kłodawa umieszczone zostały w raporcie dzięki uprzejmości Koordynatora Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, na podstawie przesłanej metryczki.*
2. *Dodatkowych informacji udzielamy telefonicznie: 22 620-29-29 w godzinach pracy biura tj. pon-pt od 8⁰⁰ do 16⁰⁰ lub mailowo: biuro@crps.pl*

Część I: Ogólna charakterystyka gminy Kłodawa

Położenie i dane administracyjne

Gmina Kłodawa to gmina miejsko - wiejska położona w województwie wielkopolskim, w powiecie kolskim na Wysoczyźnie Kłodawskiej. Siedzibą gminy jest Kłodawa. W skład gminy, której powierzchnia wynosi 12893 ha, wchodzi 27 sołectw. Gmina Kłodawa sąsiaduje z gminami: Babiak, Chodów, Grabów, Grzegorzew, Olszówka i Przedecz.

Strona | 5

Najważniejsze dane demograficzne

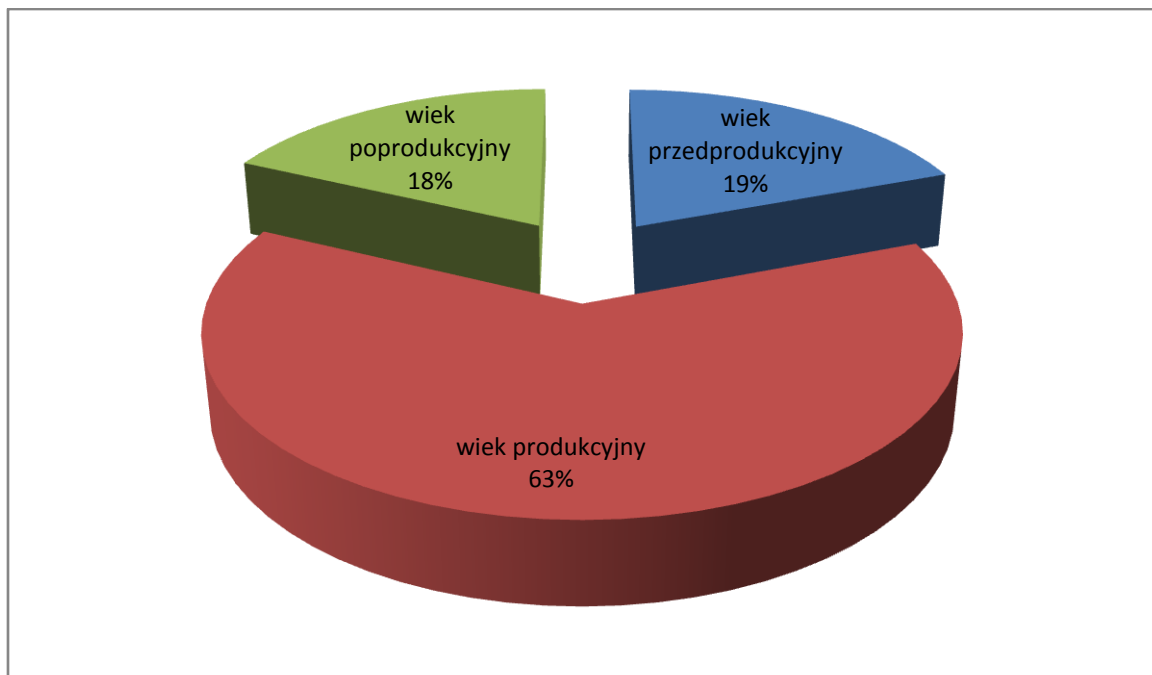
Ludność gminy pod koniec 2012 roku wynosiła 13,4 tys. mieszkańców (GUS, stan na 31.12.2012.). Gmina charakteryzuje się przeciętnym wskaźnikiem zaludnienia (104 osoby/km²) w porównaniu do średniej krajowej, wynoszącej 123 osób/km².¹ Podobnie jak w populacji ogólnopolskiej, daje się zaobserwować przewaga kobiet nad mężczyznami, w gminie na 100 mężczyzn przypadają 103 kobiety.

Interesująca z punktu widzenia potencjalnych problemów społecznych, wydaje się być analiza ludności pod kątem struktury wieku. W 2012 roku w gminie Kłodawa odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym wynosił 18% i był wyższy niż w populacji ogólnopolskiej (17,8%); ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowiła 19,3% populacji ogólnej - i także była wyższa od populacji ogólnopolskiej (18,3%). Największy udział miały osoby w wieku produkcyjnym, (mężczyźni: 15-64; kobiety 15-59), których odsetek wynosił 62,6% populacji mieszkańców gminy (63,9% w skali kraju).²

---

¹ Baza Demograficzna – Tablice predefiniowane – Wyniki badań bieżących; Stan i struktura ludności; Ludność według płci i miast

² www.stat.gov.pl

Wykres 1: Struktura demograficzna ludności w gminie Kłodawa (dane w procentach)

Źródło: Dane GUS 2012

Pod koniec 2012 roku w gminie na 100 osób w wieku produkcyjnym, przypadało 59,6 osób w wieku nieprodukcyjnym.

Lokalny rynek pracy

Bezrobocie w gminie

Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w gminie Kłodawa na koniec 2012 roku wynosiła 714 osób. Wśród zarejestrowanych bezrobotnych było 57,4% kobiet. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wynosił 8,5% i był niższy niż w powiecie, w którym wynosił 9,2% (GUS, stan na 31.12.2012.). Warto jednak pamiętać także o tzw. bezrobociu ukrytym, związanym z faktem, iż część niepracujących osób z terenu gminy nie jest rejestrowana w Urzędzie Pracy.

Zatrudnienie

Na terenie gminy na koniec 2012 roku miało siedzibę 888 podmiotów gospodarczych (według rejestru REGON, stan na 31.12.2012), w tym w sektorze rolniczym – 46, przemysłowym – 65 i budowlanym - 98.³

³ www.stat.gov.pl

Lokalne zasoby gminy

Zasoby w obszarze zdrowia i pomocy społecznej

Potrzeby mieszkańców w zakresie zarówno podstawowej, jak i specjalistycznej opieki medycznej zabezpieczają m.in. Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "Eskulap" s.c. Medycyna Rodzinna, Przychodnia Zakładowa Kopalni Soli "Kłodawa", NZOZ Centrum Rehabilitacyjno-Lecznicze, "San Med" Spółka Partnerska Lekarzy Rodzinnych i Specjalistów, Indywidualna Praktyka Lekarska Janusza Pudło oraz Grupowa Praktyka Lekarska Kukawka – Chmielecki s.c.

Wsparcie z zakresu pomocy społecznej świadczy funkcjonujący na terenie gminy Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kłodawie, udzielający osobom uprawnionym różnych form pomocy w zakresie przewidzianym ustawą.

Zasoby w obszarze edukacji

W gminie funkcjonuje 8 placówek wychowania przedszkolnego (w tym 2 przedszkola), 7 szkół podstawowych i 4 gimnazja. Edukację na poziomie ponadgimnazjalnym oferują Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych, Centrum Nauki Eureka, Zespół Edukacji "Wiedza" w Kłodawie i Centrum Kształcenia Ustawicznego. Funkcje edukacyjne w gminie pełni również Gminna Biblioteka Publiczna w Kłodawie wraz z dwoma filiami w Pomarzanach Fabrycznych i Bierzwiennej Długiej.

Zasoby pozarządowe

W gminie funkcjonuje szereg organizacji pozarządowych, które mogą stanowić lokalne partnerstwo dla działań w obszarze rozwiązywania problemów społecznych, w tym problemów alkoholowych w gminie. Tworzenie aliansów w działaniach społecznych jest niezbędnym elementem ich efektywności, stąd warto uwzględnić potencjał tkwiący w nieformalnych systemach lokalnego wsparcia. Struktury pozarządowe działające na terenie gminy przedstawia Tabela 1.

Tabela 1: Struktury pozarządowe działające na terenie gminy

- FUNDACJA "POLSKA SÓL"
- GÓRNICZA ORKIESTRA DĘTA "SOLANIE"
- KLUB SPORTOWY "GÓRNIK" KŁODAWA
- KŁODAWSKIE STOWARZYSZENIE SZKOLNE "RAWITA"
- KŁODAWSKIE TOWARZYSTWO GOSPODARCZE
- KŁODAWSKIE TOWARZYSTWO KULTURALNE

- OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W BIERZWIENIE DŁUGIEJ
- OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W DĘBINIE
- OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W GŁOGOWEJ
- OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W GÓRKACH
- OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W KŁODAWIE
- OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W KRZYKOSACH
- OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W LESZCZACH
- OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W LUBOŃKU
- OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W RGIELEWIE
- POLSKI KOMITET POMOCY SPOŁECZNEJ – ZARZĄD MIEJSKO-GMINNY
- STOWARZYSZENIE "DZIAŁAJMY Z MYŚLĄ O PRZYSZŁOŚCI"
- STOWARZYSZENIE "DZIEDZICTWO KARMELU" W KŁODAWIE
- STOWARZYSZENIE "SOLNA DOLINA"
- STOWARZYSZENIE "SPRAWNI INACZEJ" W KŁODAWIE
- STOWARZYSZENIE "UNIwersYTET TRZECIEGO WIEKU W KŁODAWIE"
- STOWARZYSZENIE NA RZECZ ROZWOJU I INTEGRACJI ŚRODOWISKA LOKALNEGO Z EDUKACJĄ W PRZYSZŁOŚĆ
- STOWARZYSZENIE NA RZECZ ROZWOJU MIASTA I GMINY KŁODAWA "RAZEM"
- STOWARZYSZENIE OŚWIATOWE "GÓRKI"
- STOWARZYSZENIE PRZYJACIÓŁ SZKÓŁ KATOLICKICH
- STOWARZYSZENIE ROZWÓJ LOKALNY I EDUKACJA W RYSINACH
- STOWARZYSZENIE UŻYTKOWNIKÓW AMATORSKICH SIECI KOMPUTEROWYCH "JS – NET"
- STOWARZYSZENIE „KŁODAWSKA JEDYNKA”
- UCZNIOWKI KLUB SPORTOWY "LIDER"

Zródło: Bazy danych NGO,

Z zaprezentowanej powyżej listy co najmniej kilka organizacji pozarządowych, które w obszarze swojej działalności mają działanie na rzecz poprawy jakości życia różnych grup mieszkańców gminy, może stać się potencjalnym partnerem w rozwiązywaniu problemów alkoholowych w gminie.

Problemy społeczne gminy Kłodawa

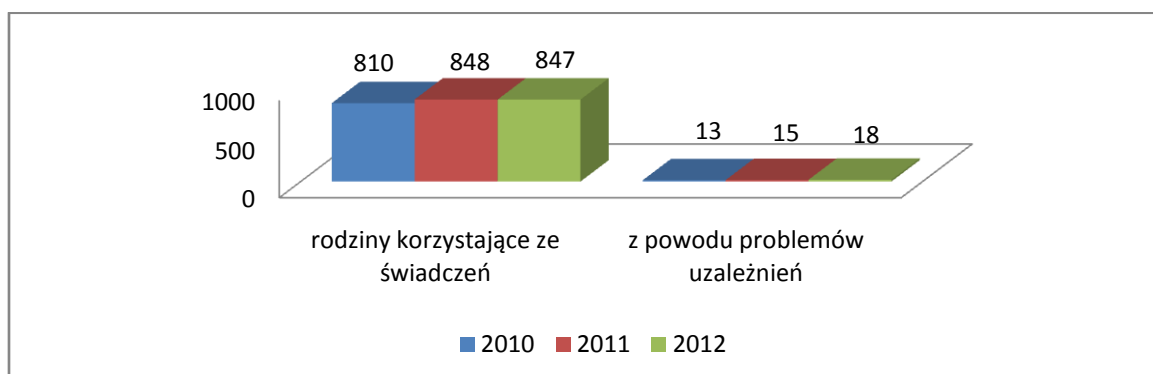
Problemy w obszarze pomocy społecznej

Od 2010 roku można zaobserwować niewielki wzrost liczby rodzin korzystających ze świadczeń w ramach pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej (2010 – 810 rodzin, 2011 –

848, 2012 – 847). Jednocześnie na przestrzeni ostatnich trzech lat nieznacznie wzrosła także ilość rodzin wspomaganych z powodu problemów uzależnień.

Wykres 2: Ilość rodzin korzystających z pomocy MGOPS w latach 2010 – 2012

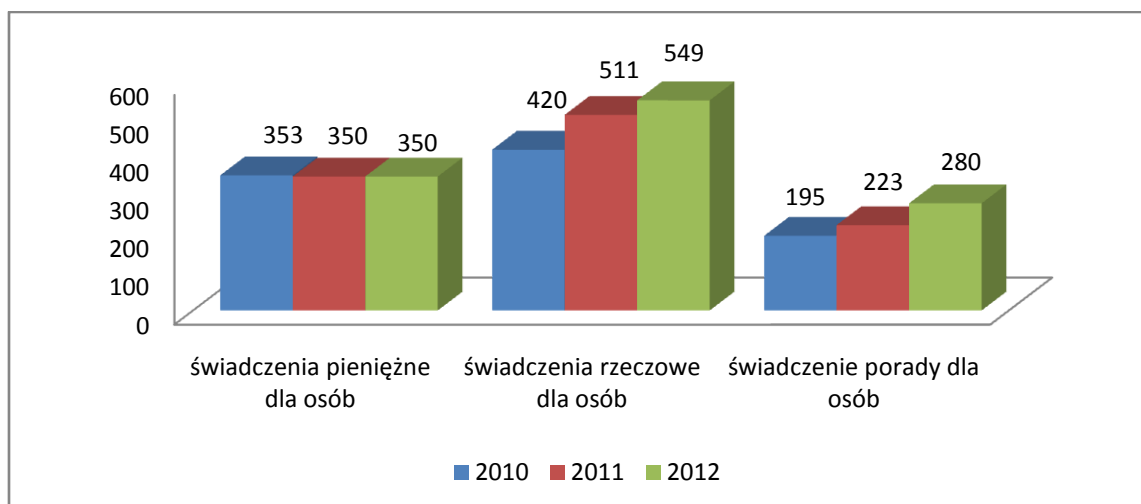

Strona | 9

Źródło: dane otrzymane od Koordynatora GKRPA

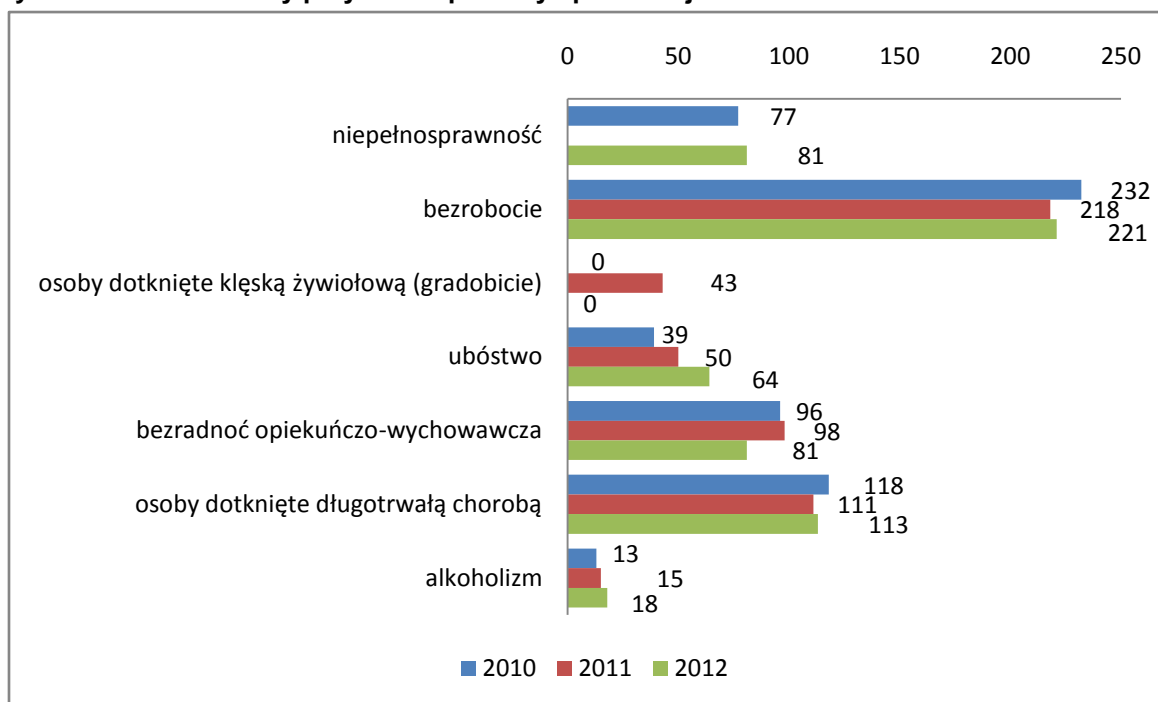
Wśród form udzielanego wsparcia dominują świadczenia rzeczowe i wskaźnik ten stale rośnie. Wzrasta także poziom wsparcia w postaci porad. Jest to praca, którą należy szczególnie cenić, bowiem świadczy o zrozumieniu istoty pracy socjalnej przez pracowników ośrodka i nie sprowadzaniu pomocy jedynie do wypłacania przewidzianych ustawą świadczeń. Poziom wsparcia w postaci świadczeń pieniężnych na przestrzeni ostatnich trzech lat utrzymuje się na stałym poziomie.

Wykres 3: Formy pomocy z MGOPS w latach 2010 - 2012

Źródło: dane otrzymane od Koordynatora GKRPA

Analiza powodów, dla których na przestrzeni ostatnich trzech lat była udzielana pomoc osobom potrzebującym w gminie wskazuje, że najczęściej pretendują do udzielania pomocy społecznej problemy o charakterze materialnym, będące konsekwencją różnych trudnych wydarzeń życiowych. Strukturę udzielonej pomocy w zależności od powodu, dla którego pomoc została udzielona w trzech ostatnich latach, tj., 2010, 2011 i 2012, prezentuje poniższy wykres.

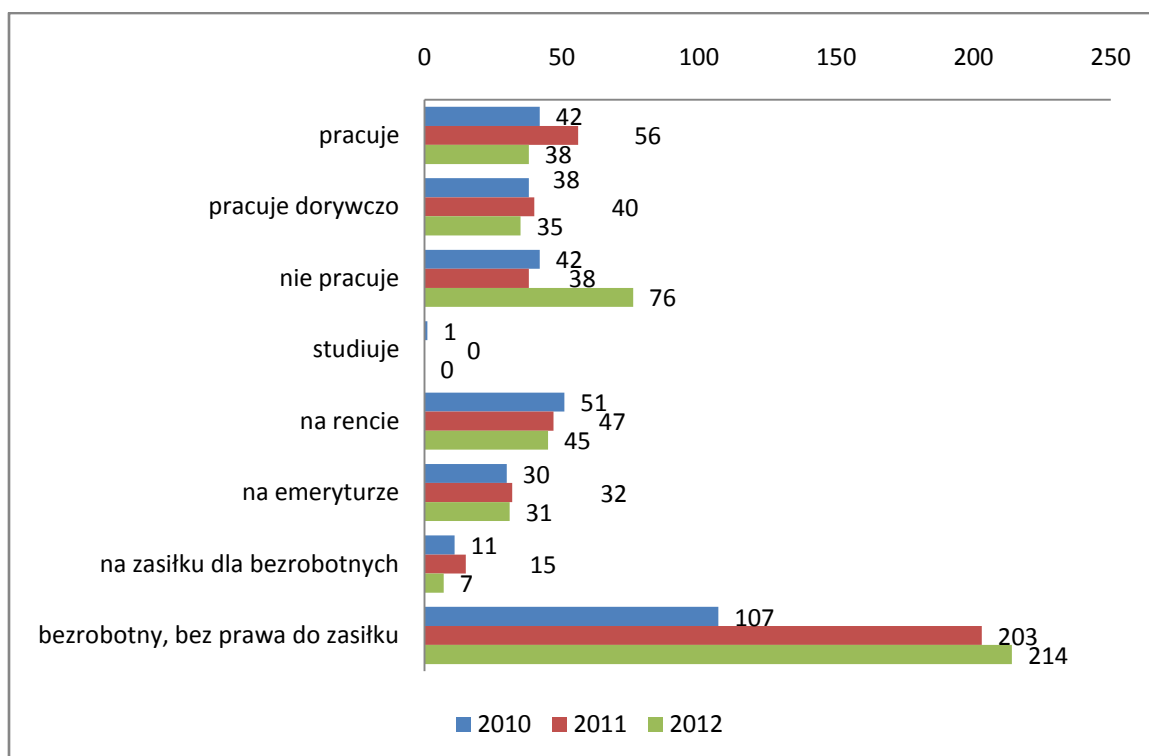
Wykres 4: Powody przyznania pomocy społecznej

Źródło: dane otrzymane od Koordynatora GKRPA

Największy udział w strukturze udzielanej pomocy – ma pomoc udzielana z powodu bezrobocia. Rzadziej, pomoc udzielana jest z powodu długotrwałej choroby, bezradności opiekuńczo – wychowawczej i niepełnosprawności. Niewątpliwie są to czynniki często współwystępujące, które są powodem niemożności samodzielnego zaspokojenia niezbędnych potrzeb życiowych, a co za tym idzie - generujące konieczność zwrócenia się o pomoc do ośrodka pomocy społecznej. Kolejnym powodem przyznawanej pomocy jest niepełnosprawność. Wśród współistniejących powodów, będących przyczyną udzielania pomocy, należy wymienić alkoholizm, jednak ma on nieduży udział w strukturze świadczonej pomocy.

Wśród odbiorców pomocy społecznej są zarówno osoby bezrobotne, jak i pracujące (zwłaszcza dorywczo), co oznacza, iż fakt zatrudnienia nie chroni przed brakiem możliwości zabezpieczenia podstawowych potrzeb. Wśród klientów są również osoby korzystające z innych form zabezpieczenia społecznego takich jak renta, emerytura, czy zasiłek dla bezrobotnych. Najliczniejszą grupę odbiorców pomocy społecznej stanowią osoby bezrobotne, bez prawa do zasiłku.

Taka struktura klientów zwraca uwagę na problem bezrobocia będącego udziałem mieszkańców gminy, które przyczynia się do niemożności zaspokojenia przez nich podstawowych potrzeb życiowych i zmusza do poszukiwania wsparcia w OPS. Szczegółowe wyniki przedstawia poniższy wykres.

Wykres 5: Struktura odbiorców pomocy społecznej

Źródło: dane otrzymane od Koordynatora GKRPA

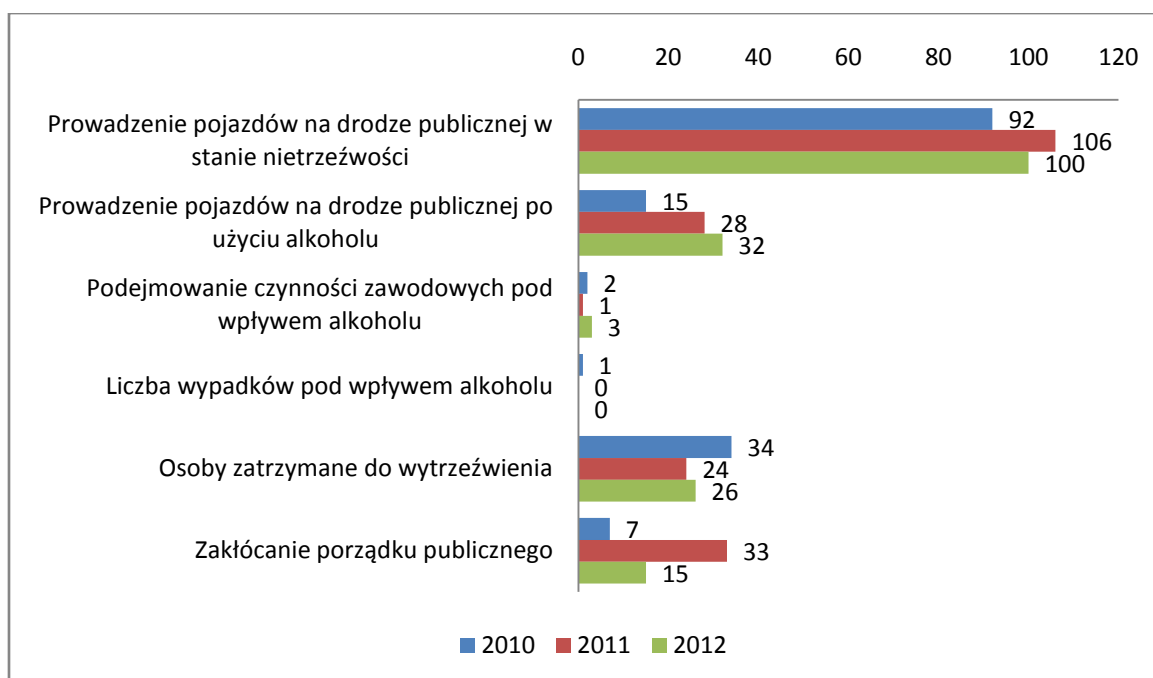
Problemy związane z bezpieczeństwem lokalnym

Przestępstwa/wykroczenia popełnione pod wpływem alkoholu

Dominującą kategorią zarejestrowanych czynów karalnych w gminie Kłodawa, popełnionych pod wpływem alkoholu, było prowadzenie pojazdów na drodze publicznej w stanie nietrzeźwości. Ich liczba w 2010 roku wynosiła 92 przypadki, w następnym roku 106. W 2012 zarejestrowano 100 przypadków prowadzenia pojazdów na drodze publicznej w stanie nietrzeźwości.

Poniższy wykres przedstawia skalę przestępstw i wykroczeń na terenie gminy, popełnionych pod wpływem alkoholu i środków odurzających w latach 2010 – 2012.

Wykres 6: Przesłępstwa/wykroczenia popełnione pod wpływem alkoholu i środków odurzających w latach 2010 - 2012

Źródło: dane otrzymane od Koordynatora GKRPA

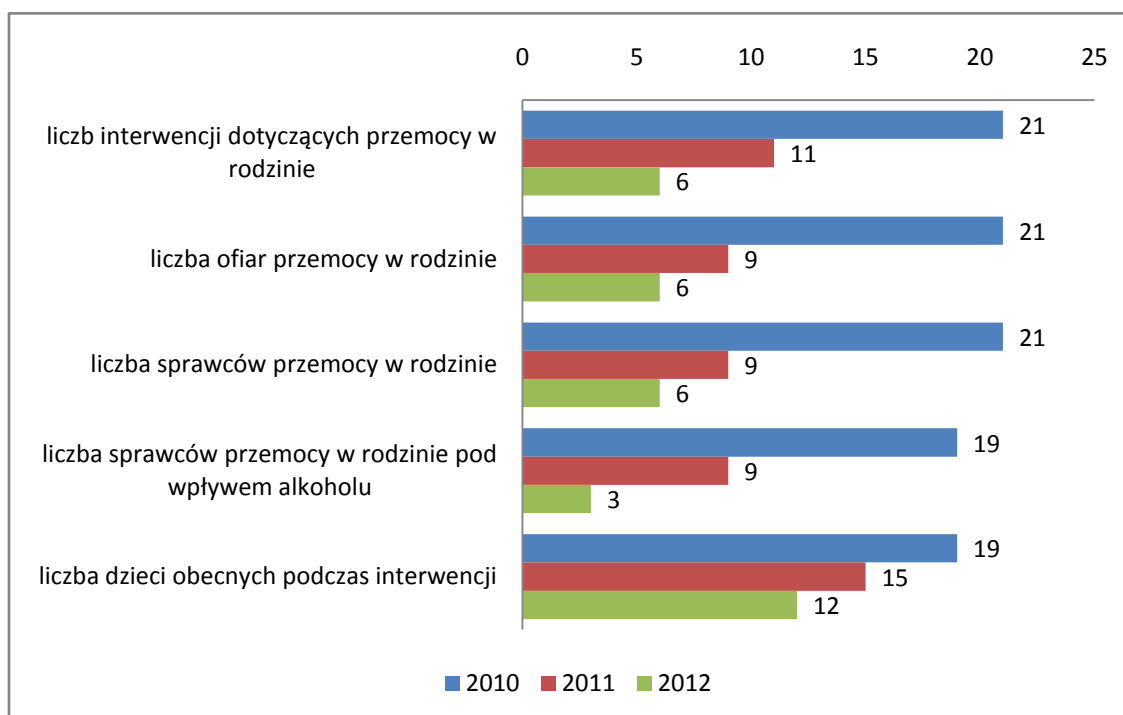
Przemoc w rodzinie

Spośród działań przestępczych zanotowanych w gminie, należy zwrócić szczególną uwagę na te, które dotyczą funkcjonowania rodziny i świadczą o jej dysfunkcjonalności – a co za tym idzie konieczności kompensowania jej braków. Nierzadko pierwszy sygnał o tym, że w rodzinie dzieje się coś złego to wezwanie policji do tzw. „awantury domowej” przez sąsiadów lub uczestników zajścia.

W 2010 roku zanotowano w gminie 21 interwencji dotyczących przemocy w rodzinie. Podczas nich zidentyfikowano 21 ofiar przemocy domowej – były to wyłącznie kobiety. Sprawcami przemocy domowej byli mężczyźni (21 osób). Spośród sprawców - 19 znajdowało się pod wpływem alkoholu. Podczas przeprowadzania interwencji zanotowano obecność 19 dzieci.

W 2011 roku liczba interwencji policyjnych związanych z przemocą w rodzinie była mniejsza - 11 przypadków. Podczas tych interwencji zidentyfikowano 9 ofiar i 9 sprawców. Ofiarami były w kobiety. Sprawcami było 10 mężczyzn – wszyscy pod wpływem alkoholu. W czasie interwencji zanotowano obecność 15 dzieci.

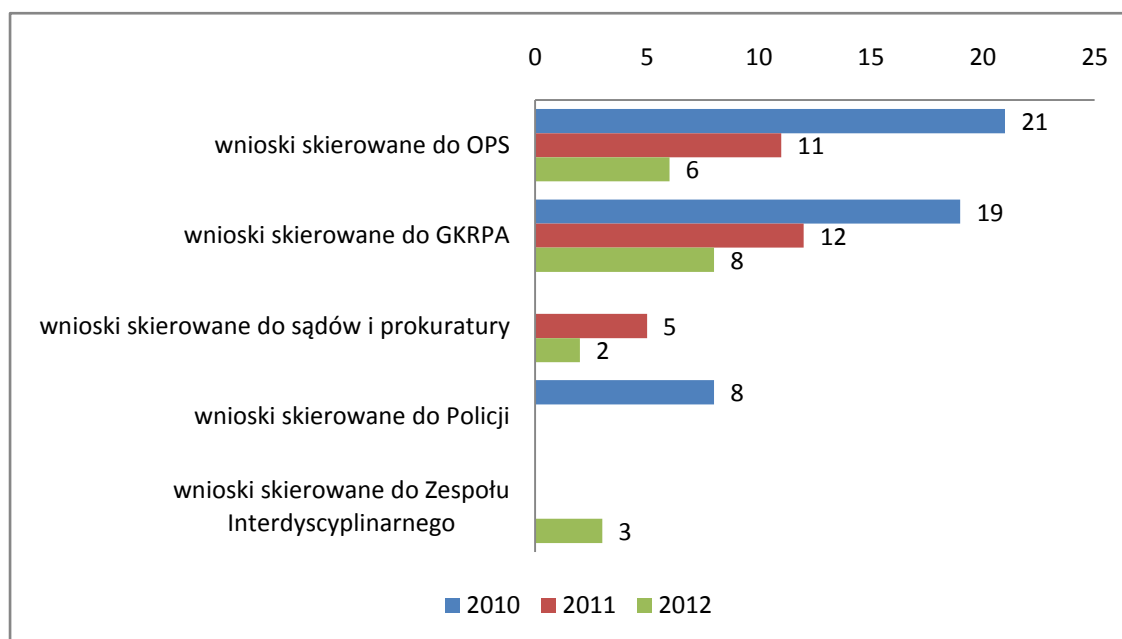
W kolejnym roku ilość interwencji związanych z przemocą w rodzinie ponownie się zmniejszyła (6 przypadków). Zidentyfikowano 6 sprawców przemocy, podobnie jak w poprzednich latach, byli to mężczyźni. Wśród sprawców - 3 znajdowało się pod wpływem alkoholu. W tym roku wśród ofiar zarejestrowano wyłącznie kobiety (6 osób). W czasie interwencji zanotowano obecność 12 dzieci.

Wykres 7: Zdarzenia związane z przemocą w rodzinie w latach 2010 – 2012

Zródło: dane otrzymane od Koordynatora ds. Uzależnień

Wśród zgłaszanych przypadków przemocy w rodzinie, zdecydowanie najczęściej pokrzywdzonymi są kobiety. Podobną zależność można zaobserwować także w ogólnopolskich statystykach. Z jednej strony świadczyć to może o dużej różnicy w nasileniu przemocy mężczyzn wobec kobiet w porównaniu z przemocą, której doświadczają mężczyźni z kobiecych rąk ale jednocześnie jest też często przejawem wstydu, jaki odczuwają mężczyźni będący ofiarami przemocy w rodzinie. Im także trudno jest przyznać się do bycia ofiarą i sięgnięcia po pomoc.

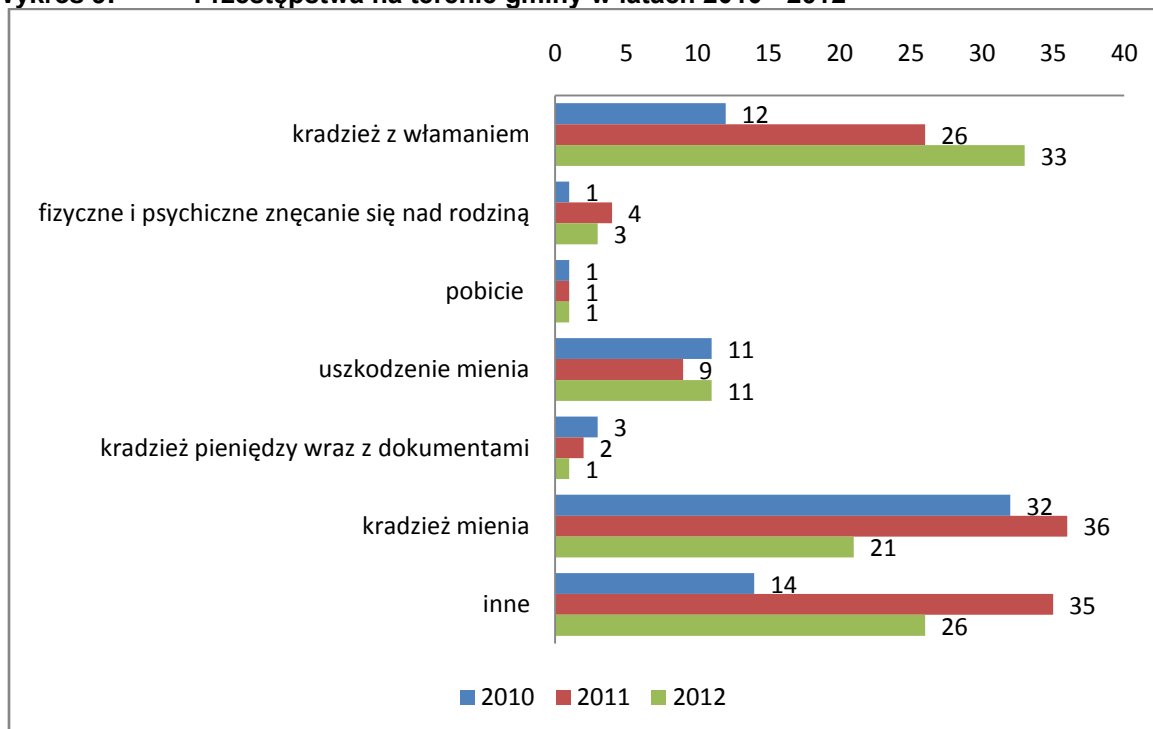
W ramach interwencji podejmowanych wobec sprawców przemocy w rodzinie, w związku z procedurą „Niebieskich Kart” kierowane były także wnioski do Ośrodka Pomocy Społecznej, Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz innych instytucji i organizacji. W ubiegłym roku sporządzono w sumie 17 takich wniosków.

Wykres 8: Wnioski kierowane w ramach procedury Niebieska Karta w latach 2010 – 2012

Strona | 14

Źródło: dane otrzymane od Koordynatora ds. Uzależnień

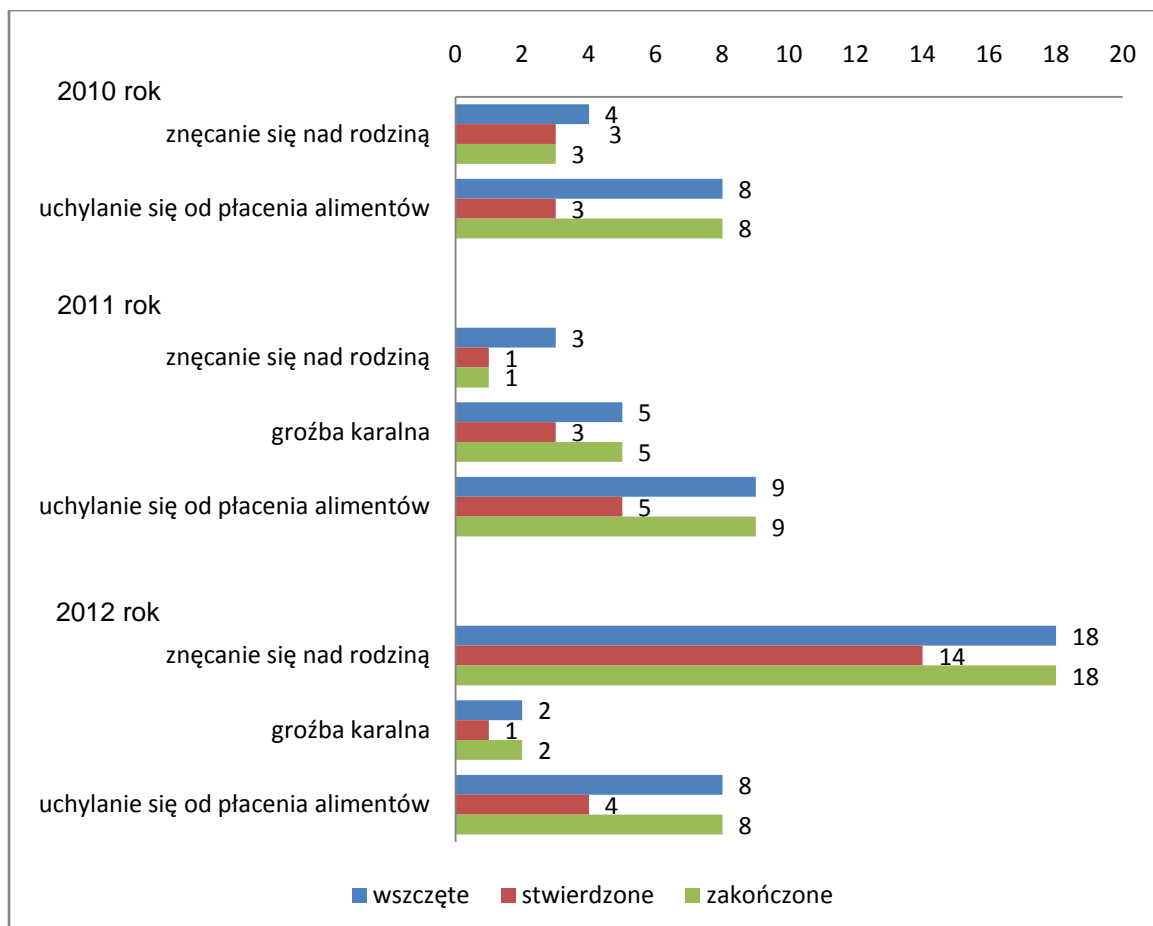
Biorąc pod uwagę ogólne statystyki przestępstw popełnianych na terenie gminy, te które dotyczą funkcjonowania rodziny mają w nich istotny udział i są ogromnie ważne ze względu na swój patogeniczny charakter. Na przestrzeni ostatnich trzech lat, jedynie nieznacznie zmieniła się ilość rejestrowanych przestępstw związanych z przemocą w rodzinie.

Wykres 9: Przestępstwa na terenie gminy w latach 2010 - 2012

Źródło: dane otrzymane od Koordynatora GKRPA

Statystyki za trzy ostatnie lata, dotyczące wszczętych postępowań w sprawach karnych z obszaru funkcjonowania rodziny nie są w gminie wysokie. Na przestrzeni ostatnich trzech lat, wśród wszczynanych postępowań nie było przypadku dotyczącego rozpijania małoletniego.

Wykres 10: Liczba postępowań w gminie latach 2010 - 2012

Źródło: dane otrzymane od Koordynatora GKRPA

Działalność w zakresie Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Osobą odpowiedzialną w gminie za działania w obszarze rozwiązywania problemów alkoholowych jest Koordynator Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Do jego zadań należy diagnozowanie, planowanie, realizacja oraz koordynacja wszelkich działań w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. Celem podejmowanych działań jest zwiększenie dostępu mieszkańców gminy do profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej oraz wiedzy w dziedzinie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych uzależnień.

Działania te obejmują, m.in.:

- specjalistyczną pomoc rodzinom, w których występują problemy alkoholowe i inne uzależnienia, szczególnie z zakresu przemocy w rodzinie i ochrony przed tym zjawiskiem,
- realizowanie programów z zakresu integralnej profilaktyki skierowanej do dzieci i młodzieży oraz ich rodziców,
- zapewnienie pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i członków ich rodzin,
- nadzór nad realizacją zadań z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów wynikających z uzależnień oraz integracji społecznej osób uzależnionych,
- zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży w szczególności sprawiającym problemy wychowawcze, zagrożonym demoralizacją, przestępczością lub uzależnieniem,

Koordinator współpracuje z lokalnymi realizatorami zadań w zakresie profilaktyki uzależnień, do których należą m.in. placówki oświatowe i wychowawcze.

Działania profilaktyczne dla młodzieży

Wśród działań profilaktycznych, podejmowanych w gminie Kłodawa, należy wymienić programy profilaktyczne realizowane na rzecz dzieci i młodzieży gminnych szkół. Dzięki nim młodzi ludzie mają szansę wypracowania właściwych postaw wobec używek takich jak papierosy, alkohol czy narkotyki.

W 2010 roku, w zorganizowano następujące Szkolne Programy Profilaktyczne dotyczące substancji psychoaktywnych: „Spójrz Inaczej”, „Drugi Elementarz”. Wzięło w nich udział 440 uczniów, 46 nauczycieli i 377 rodziców. W szkolnych programach profilaktycznych dotyczące innych zachowań problemowych, w tym agresji: „Program Wychowawczy”, „Program Życ w zgodzie”, „Saper”, „Program Szkoła bez przemocy”, „Baw się i bądź bezpieczny”, „Bezpiecznie przez cały rok”, „Zagrajmy o sukces”, „Naucz się mówić nie”, „Kara czy nagroda”, „Kocham nie biję” oraz „Stop narkotykom” uczestniczyło 1595 uczniów, 98 nauczycieli i 903 rodziców. Warto tu także wymienić pozaszkolne programy profilaktyczne: „Kolczasta przyjaźń”, „Odzyskana kolekcja”, „Punkt zwrotny”, „Nie dręcz mnie”, „Dylematy małej Agaty”, „Droga bez powrotu”, „Tramp” i „STRONG FIREMAN”, w których wzięło udział 400 uczniów i 15 nauczycieli.

W 2011 roku kontynuowano Szkolne Programy Profilaktyczne dotyczące substancji psychoaktywnych: „Spójrz Inaczej”, „Zachowaj trzeźwy umysł”, „Dopalacze - zapobieganie i przeciwdziałanie problemom”, „Zdrowy styl życia bez uzależnień i przemocy”, „II Elementarz”. Wzięło w nich udział 1861 uczniów, 144 nauczycieli i 831 rodziców. Inne zrealizowane szkolne programy profilaktyczne albo dotyczące innych zachowań problemowych, to: „Życ w zgodzie”, „Program Promocji zdrowia - Aktywnie po zdrowie”, „Jak żyć z ludźmi”, „Ważne by uwierzyć w dobro”, Szkoła bez przemocy”, „Kulturalny uczeń”, „Postaw na rodzinę”, „Ratujemy i uczymy ratować”, „Stop

cyberprzemocy”, „Naucz się mówić nie”, w których uczestniczyło 1560 uczniów, 117 nauczycieli i 597 rodziców. W ramach pozaszkolnych programów profilaktycznych zrealizowane zostały „Tramp”, i „STRONG FIREMAN”, w których wzięło udział 191 uczniów, 17 nauczycieli i 35 rodziców.

W ubiegłym roku uczniowie uczestniczyli w zorganizowanych Szkolnych Programach Profilaktycznych dotyczących substancji psychoaktywnych: „Zachowaj trzeźwy umysł”, „Pozory mylą, dowód nie”, „Narkotyki, to mnie nie kręci” oraz „Wakacje bez alkoholu”. Uczestniczyło w nich 2063 uczniów, 150 nauczycieli i 1379 rodziców. Inne zrealizowane szkolne programy, to: „Bezpieczna szkoła”, „Program zajęć profilaktyczno- wychowawczych – Spójrz inaczej”, „Program społeczny- Szkoła bez przemocy” oraz „Powiedz stop cyberprzemocy”. W oddziaływaniach tych wzięło udział 1970 uczniów, 148 nauczycieli i 180 rodziców. Pozaszkolnymi programami profilaktycznymi: „Dobry kontakt”, „Trzymaj formę”, „Znajdź właściwe rozwiązanie” objęto 712 uczniów, 53 nauczycieli i 212 rodziców.

W ramach oddziaływań profilaktycznych organizowane są kolonie i obozy z programem zajęć socjoterapeutycznych dla dzieci i rodzin z problemem alkoholowym oraz kolonie i obozy z programem zajęć profilaktycznych w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, z których w 2010 roku skorzystało – 43 osoby, a w 2012 roku – 78.

Wśród innych oddziaływań z ostatnich trzech lat, warto wymienić także pozalekcyjne zajęcia sportowe realizowane w ramach gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, kampanie edukacyjne obejmujące ulotki, plakaty, książki, filmy (np. „Zgrana klasa”, „Asertywność”, „Pierwsza pomoc”, „Nikotyna”) oraz programy i przedsięwzięcia profilaktyczne opracowywane i realizowane przez młodzież, skierowane do grup rówieśniczych np. kluby dyskusyjne, dyskoteki bezalkoholowe i audycje radiowe.

Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

W gminie działa Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, będąca organem pomocniczym gminy w zakresie prowadzenia działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu. Komisja zbiera się, rozpatrując na posiedzeniach różnorodne sprawy mieszczące się w obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. W 2010 roku zorganizowano 24 posiedzenia, w 2011 roku – 23, a w 2012 roku odbyły się 22 posiedzenia Komisji.

W ramach realizacji zadań członkowie Komisji podejmują rozmowy z osobami mającymi lub mogącymi mieć problem związany z nadużywaniem alkoholu oraz zajmują się otrzymanymi wnioskami o leczenie odwykowe. W 2010 roku do Komisji wpłynęło 60 wniosków o leczenie odwykowe i skierowano 7 wniosków do sądu w sprawie obowiązkowego leczenia odwykowego.

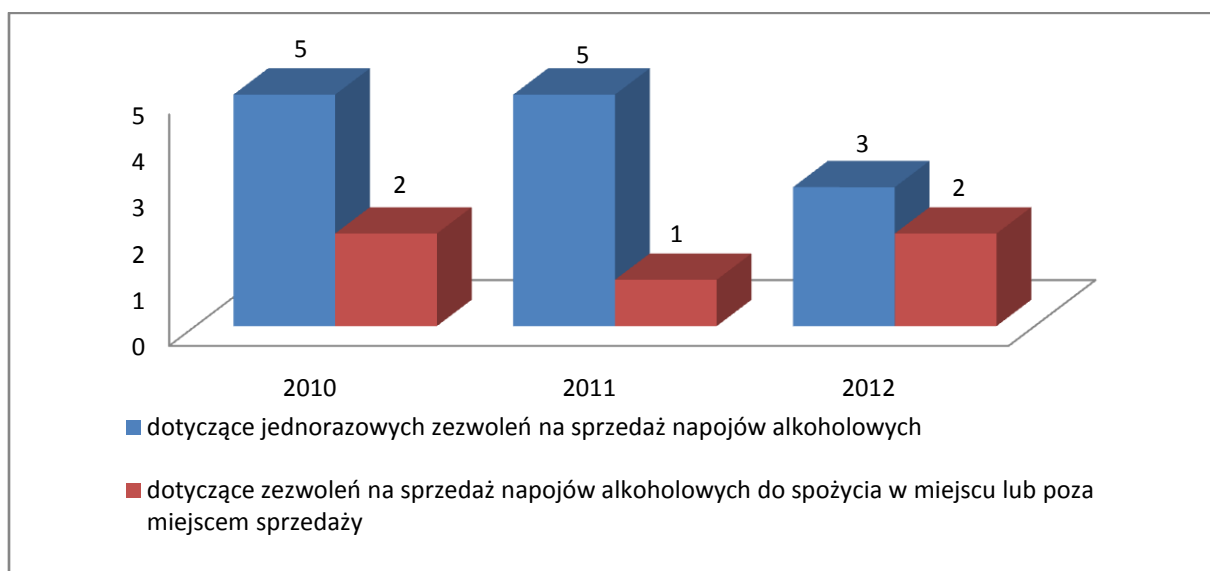
W 2011 roku liczba otrzymanych przez Komisję wniosków o leczenie odwykowe wyniosła 37 i sporządzono 4 wnioski do sądu w sprawie obowiązkowego leczenia odwykowego.

W 2012 roku Komisja otrzymała 68 wniosków o leczenie odwykowe.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych przeprowadza także kontrole punktów sprzedaży alkoholu dotyczące przestrzegania zasad i warunków korzystania z zezwoleń na sprzedaż lub podawanie napojów alkoholowych. W 2011 roku Komisja przeprowadziła 2 takie kontrole.

W toku posiedzeń Komisja podejmuje także postanowienia w sprawie wydawania zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych.

Wykres 11: Wydane postanowienia Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, opiniujące lokalizację punktów sprzedaży napojów alkoholowych

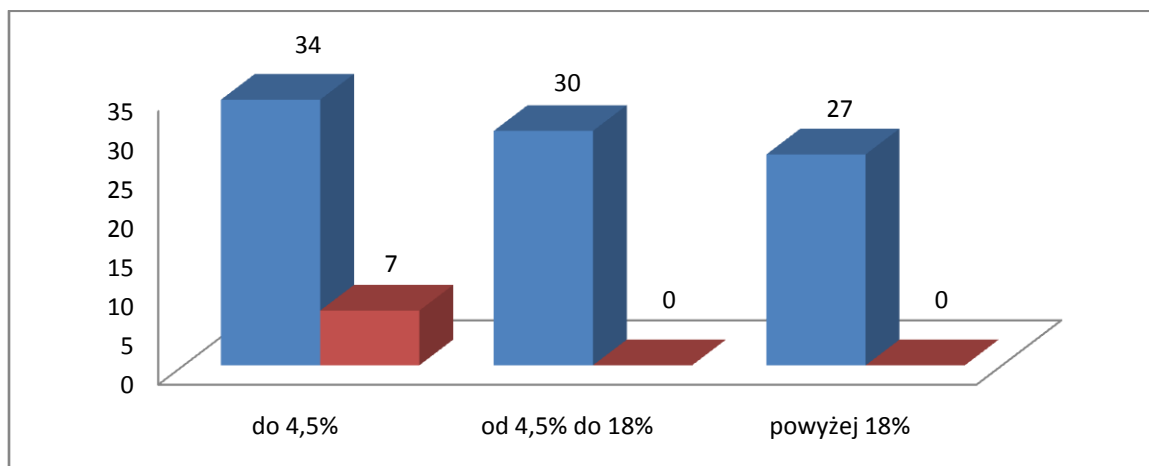
Źródło: dane otrzymane od Koordynatora GKRPA

Na przestrzeni ostatnich trzech lat Komisja nie wydała żadnego postanowienia negatywnie opiniującego zezwolenie na sprzedaż alkoholu.

Wiedza o psychologicznych aspektach choroby alkoholowej i mechanizmach przemocy domowej jest niezwykle potrzebna w pracy socjalnej i dydaktycznej. Stąd członkowie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, pracownicy MGOPS oraz nauczyciele szkół gminnych stale podnoszą swoje kompetencje w zakresie pracy z osobami zagrożonymi tymi dysfunkcjami. W 2010 roku zorganizowano 1 szkolenie dla członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i 14 szkoleń dla pracowników OPS, w 2011 roku członkowie Komisji uczestniczyli w 3 szkoleniach, a pracownicy OPS – w 8. W ubiegłym roku kontynuowano podnoszenie kompetencji osób pracujących z mieszkańcami gminy zagrożonymi wykluczeniem społecznym - członkowie Komisji wzięli udział w 2 szkoleniach, pracownicy OPS – w 13.

Obecnie na terenie gminy działa 41 punktów sprzedaży napojów alkoholowych, w tym zarówno punkty sprzedaży alkoholu do spożycia poza miejscem sprzedaży, jak i w miejscu sprzedaży.

Wykres 12: Liczba punktów sprzedaży alkoholu w gminie

Źródło: dane otrzymane od Koordynatora GKRPA

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych jest organem pomocniczym gminy także w zakresie zwiększania dostępności wsparcia kierowanego do osób uzależnionych oraz ich bliskich.

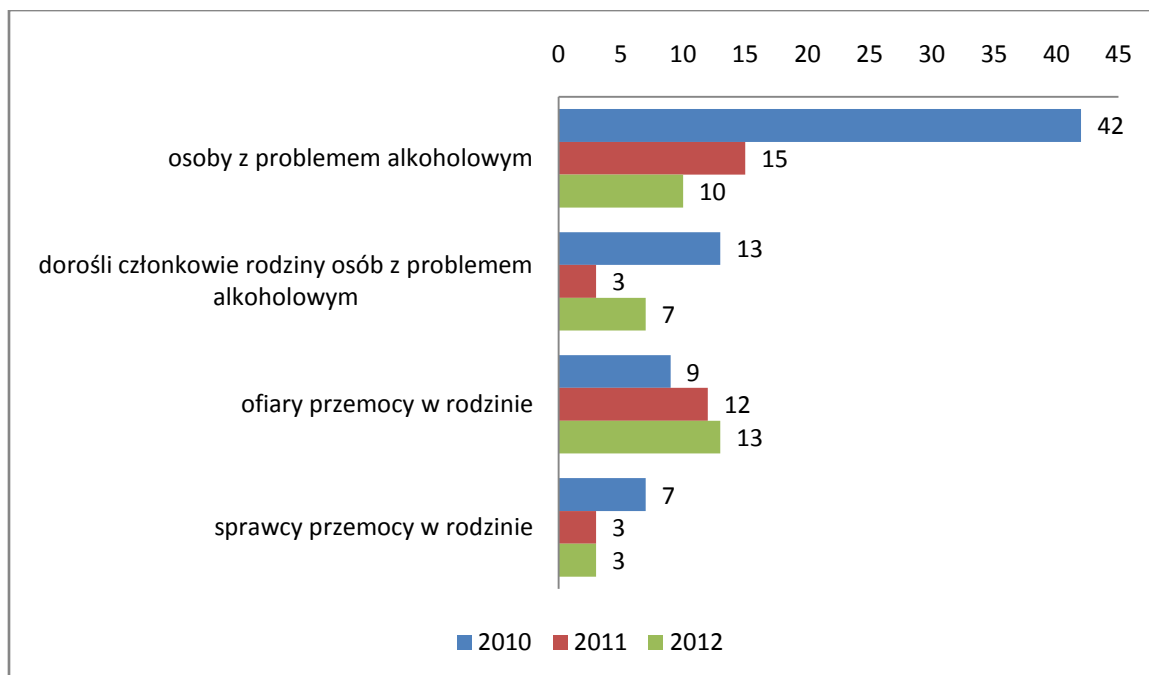
Rodziny borykające się z problemem uzależnień lub przemocy w rodzinie, mogą otrzymać wsparcie w Punkcie Konsultacyjno – Informacyjnym, funkcjonującym w ramach instytucji pod nazwą Gminny Punkt Wspierania Rodziny z siedzibą w Domu Strażaka przy ulicy Włocławskiej 1. Punkt Konsultacyjno – Informacyjny specjalizuje się w bezpłatnej pomocy wszystkim osobom, które nie potrafią radzić sobie w sytuacji kryzysu, stresu, często związanych z doznawaną przemocą. Przy tych punktach funkcjonuje telefon zaufania o numerze 603 860 509.

W 2010 roku z Punkt Konsultacyjno – Informacyjny udzielił 47 porad osobom z problemem alkoholowym, 24 porad dla dorosłych członków rodziny osób z problemem alkoholowym (w tym współuzależnionym i DDA), 20 porad ofiarom przemocy w rodzinie i 14 porad dla sprawców przemocy w rodzinie.

W 2011 roku z Punkt udzielił 56 porad osobom z problemem alkoholowym, 7 porad dla dorosłych członków rodziny osób z problemem alkoholowym (w tym współuzależnionym i DDA), 43 porady ofiarom przemocy w rodzinie i 7 porad dla sprawców przemocy w rodzinie.

W ubiegłym roku z Punkt udzielił 35 porad osobom z problemem alkoholowym, 12 porad dla dorosłych członków rodziny osób z problemem alkoholowym (w tym współuzależnionym i DDA), 39 porad ofiarom przemocy w rodzinie i 8 porad dla sprawców przemocy w rodzinie.

Wykres 13: Pomoc świadczona przez Punkt Konsultacyjno – Informacyjny w latach 2010 – 2012

Źródło: dane otrzymane od Koordynatora GKRPA

Celem działalności Gminnego Punktu Wspierania Rodziny jest wspieranie rodziny w sprawowaniu jej podstawowych funkcji, zapewnienie pomocy psychologiczno-pedagogicznej jej członkom, przeciwdziałanie i zapobieganie patologii rodziny. W okresie od 01.01.2012 do 31.10.2012 roku w Gminnym Punkcie Wspierania Rodziny udzielono 128 porad.

Gminny Punkt Wspierania Rodziny i Punkt Konsultacyjno - Informacyjny są finansowane ze środków budżetowych gminy Kłodawa z tzw. "korkowego", czyli środków pochodzących z opłat pobieranych przez gminę za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych.

Formy wsparcia punktów obejmują pomoc:

- psychologa
- pedagoga – nauczyciela
- higienistki szkolnej (osoba ze średnim wykształceniem z rekomendacjami i po odbyciu szkoleń, w tym PARPA i Centrum Psychoedukacji).

W gminie wsparcia udzielają także dwie grupy samopomocowe AA dla osób uzależnionych - „Barbara” i „Przyszłość”.

Na terenie gminy pomoc świadczona jest również w formie pracy Świetlicy Środowiskowej z programem socjoterapeutycznym, do której uczęszcza 20 - 35 dzieci, w tym ok. 20 z rodzin alkoholowych. Opiekę nad dziećmi sprawuje 4 wychowawców.

Część II: Problemy społeczne w świadomości mieszkańców gminy

Dla określenia postaw mieszkańców gminy wobec potencjalnych problemów społecznych związanych z używaniem wybranych substancji psychoaktywnych oraz przemocą w rodzinie, w gminie Kłodawa przeprowadzono badania ankietowe w trzech grupach respondentów, reprezentujących:

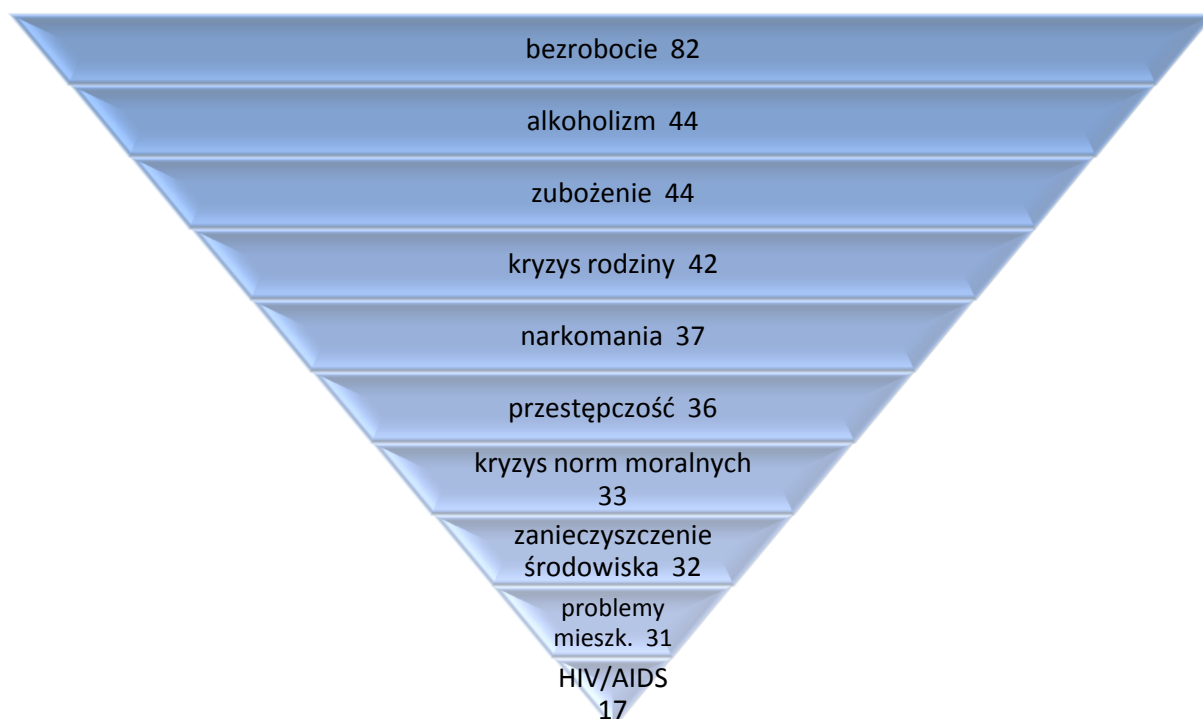
Strona | 21

1. **dorosłych mieszkańców gminy** – badania przeprowadzono na reprezentatywnej grupie 95 osób, w której 53% stanowiły kobiety a 47% mężczyźni,
2. **uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych** z gminy – badania zrealizowano wśród 335 uczniów,
3. **pracowników punktów sprzedaży alkoholu** w gminie (19 osób).

Percepcja alkoholu i problemów alkoholowych na tle innych problemów społecznych gminy

Mieszkańcy gminy Kłodawa, poproszeni o oszacowanie skali występowania różnych problemów społecznych w gminie na pierwszym miejscu usytuowali bezrobocie, uznając je za najbardziej palący problem – pociągający za sobą szereg innych konsekwencji o charakterze psychologicznym i społecznym (Diagram 1).

Diagram 1: Uszeregowanie problemów społecznych gminy przez mieszkańców wraz z ilością osób określających problem jako istotny lub bardzo istotny

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

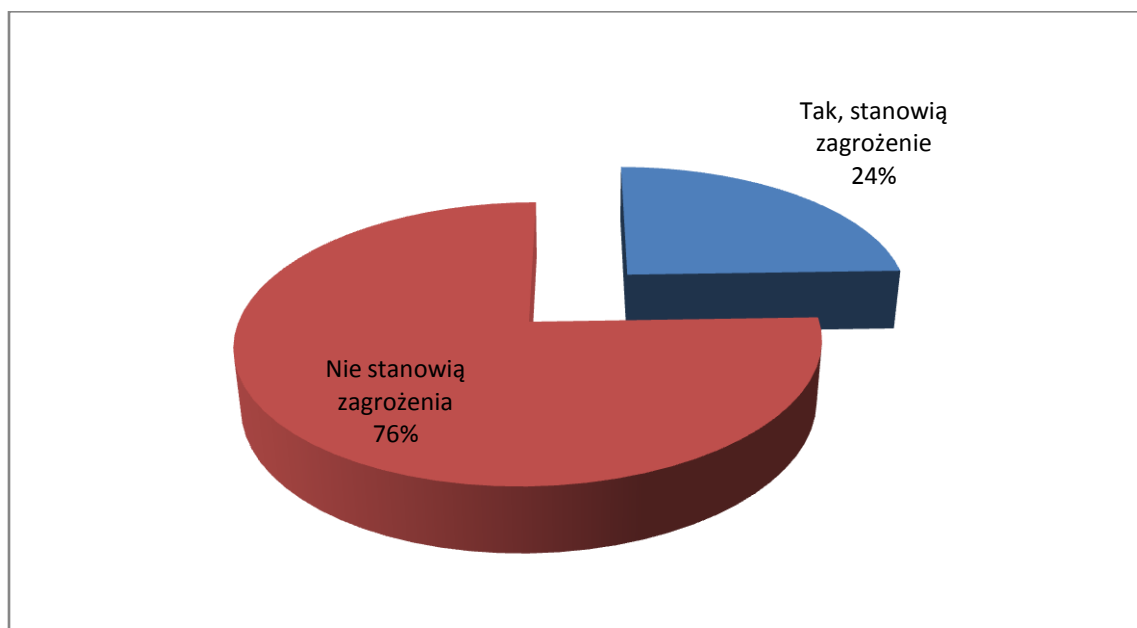
Zmiany polityczne i ustrojowe zainicjowane w Polsce po 1989 roku spowodowały gwałtowne przeobrażenia zarówno ekonomicznych jak i społecznych reguł życia codziennego. Ubocznym skutkiem wprowadzanych reform transformacyjnych był wysoki wskaźnik bezrobocia, który niestety wciąż utrzymuje się na wysokim poziomie.

Na drugiej pozycji pod względem wagi spośród problemów społecznych, mieszkańcy gminy wskazują alkoholizm oraz zubożenie, które niestety dość skutecznie wplatają się w problematykę bezrobocia.

Kolejnym, najbardziej uciążliwym dla mieszkańców, problemem jest kryzys rodziny. Warto zwrócić uwagę na fakt, iż stosunkowo wysoką pozycję na skali problemów gminy zajął problem narkomanii. Mieszkańcy przyznali im miejsce przed problemami powodowanymi przestępczością, kryzysem norm moralnych, zanieczyszczeniem środowiska, problemami mieszkaniowymi, przestępczością oraz HIV i AIDS.

Triadę najbardziej palących problemów w gminie stanowią więc, bezrobocie, alkoholizm i zubożenie. W ocenie 24% badanych pijący alkohol stanowią potencjalne zagrożenie bezpieczeństwa w środowisku lokalnym, neguje takie zagrożenie 76% badanych.

Wykres 14: Czy osoby pijące alkohol stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa lokalnego? (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

W zakresie oceny poziomu rozpowszechnienia zjawiska picia alkoholu w środowisku lokalnym, mieszkańcy gminy skłaniają się ku stwierdzeniu, iż spożycie alkoholu jedynie nieznacznie się zmienia i mimo coraz powszechniejszej wiedzy na temat zagrożeń, jakie niesie ze sobą choroba alkoholowa, sposób używania alkoholu pozostaje ten sam.

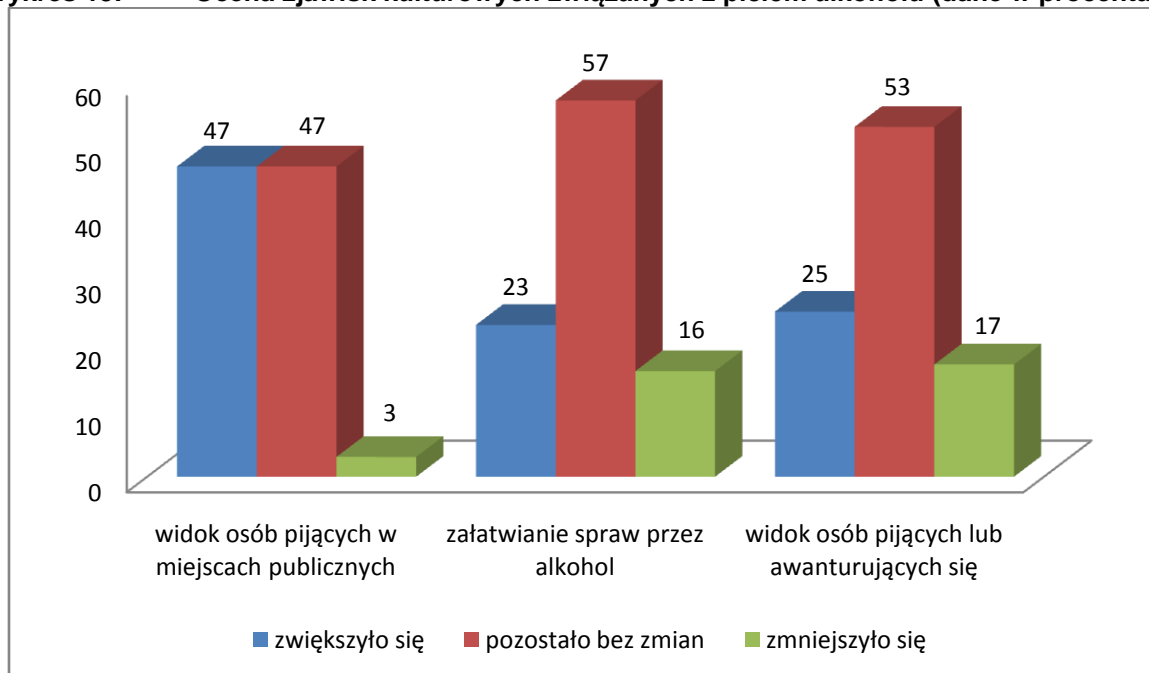
Zdaniem 48% badanych, spożycie alkoholu zdecydowanie wzrosło na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat, przy czym dotyczy to zarówno pijących dorosłych jak i młodych ludzi. 41% respondentów uważa, że sytuacja jest taka sama od wielu lat i nie dają się zauważyć żadne istotne zmiany w tym obszarze. Trzeba jednak zauważyć, że 5% respondentów uznało nawet, że spożycie alkoholu na przestrzeni ostatniej dekady zmalało znacznie.

Interesująca z punktu widzenia percepcji problemów alkoholowych w środowisku jest ocena mieszkańców pewnych szczególnych zjawisk społecznych związanych z piciem alkoholu. Należą do nich kulturowo warunkowane zjawiska takie jak: „załatwianie” różnych spraw „przez alkohol”, kultura picia alkoholu, oraz tzw. widoczność osób pijących w środowisku. Jak pokazują wyniki badań, duża część respondentów dostrzega pozytywne zmiany w obszarze tych zjawisk.

16% badanych zauważa, iż popularny kiedyś zwyczaj rozstrzygania ważnych spraw z wykorzystaniem alkoholu tzw. „załatwianie” spraw przez alkohol jest coraz rzadziej realizowany. 23% badanych uważa, iż zjawisko to jest bardziej dostrzegalne niż przed laty, a 57% badanych jest zdania że sytuacja w tym zakresie jest taka sama od wielu lat, nie zmieniając się na lepsze ani gorsze.

Pozytywnie badani mieszkańcy oceniają zmiany w zakresie kultury picia alkoholu. Spośród mieszkańców gminy 17% uważa, że kultura picia alkoholu poprawiła się w ostatnich latach w Polsce, a co za tym idzie, rzadziej zauważalne są takie zjawiska jak upijanie się oraz awantury po alkoholu. Pozostali - uważają wręcz przeciwnie – wskazując, iż kultura picia jest na tym samym lub niższym poziomie.

Wykres 15: Ocena zjawisk kulturowych związanych z piciem alkoholu (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Zjawiskiem ciągle obecnym w środowisku jest, zdaniem badanych, widok osób pijących w miejscach publicznych. 47% uważa, że sytuacja w tym zakresie jest taka sama od wielu lat, nie zmieniając się na lepsze ani gorsze. Również 47% ocenia, że to zjawisko jest jeszcze bardziej dostrzegalne niż przed laty, chociaż 3% wysuwa tezę o poprawie stanu rzeczy w tym zakresie.

Podsumowując – należy stwierdzić, że mieszkańcy gminy uznają problemy związane z alkoholem za bardzo znaczące w ich środowisku, a sporo mieszkańców czuje bezpośrednie zagrożenie swojego bezpieczeństwa ze strony osób pijących. Część mieszkańców gminy dostrzega również obecność osób pijących w swoim środowisku i pozostawiającą wiele do życzenia „polską” kulturę picia.

Postawy wobec alkoholu dorosłych mieszkańców gminy

Spożycie alkoholu przez mieszkańców gminy

Spożycie alkoholu w Polsce od wielu już lat utrzymuje się ciągle na wysokim poziomie. O ile w latach dziewięćdziesiątych średnie spożycie szacowano na 6-7 litrów czystego alkoholu na głowę statystycznego Polaka, o tyle w roku 2005 było to już prawie osiem litrów, a w roku 2007 – 9,1 litra.⁴ Cytowane dane są wyliczane na podstawie rejestrowanej sprzedaży napojów alkoholowych, a jak szacują specjaliści – poza rejestrowanym obiegiem znajduje się ok. 30% transakcji. Polacy piją dużo, często przekraczając tzw. „próg trzeźwości”, a przy tym piją coraz młodszy ludźmi.⁵ Nowe style życia, otwarcie granic, wymienialność towarów i usług spowodowały gwałtowny wzrost popytu na różnego rodzaju substancje psychoaktywne, w tym na alkohol.⁶ Lata dziewięćdziesiąte – a w ich ramach przemiany transformacyjne spowodowały liberalizację polityki alkoholowej i wzrost globalnej jego konsumpcji.⁷

Nie sposób wymienić wszystkich szkód powodowanych nadużywaniem alkoholu, ale warto wspomnieć choćby o zdrowotnej degradacji pijących (alkohol uważany jest za jeden z ważniejszych czynników zwiększających ryzyko przedwczesnego zgonu, szczególnie wśród mężczyzn), a także o szkodach społecznych (przestępstwa, wypadki drogowe, przemoc, rozpad rodziny) oraz ekonomicznych.⁸

Pomimo, iż wyżej wymienione szkody są daleko idące i wymiennie (finansowo) bardzo wysokie, ciągle nie udaje się opanować zjawiska nadmiernego spożywania alkoholu, zarówno wśród dorosłych jak i młodszych mieszkańców naszego kraju.

Deklaracje badanych mieszkańców gminy Kłodawa dotyczące aktualnych zachowań związanych ze spożywaniem alkoholu wskazują, że alkohol jest obecny w życiu badanych i to z niemałą częstotliwością.

⁴ Dane Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, www.parpa.pl

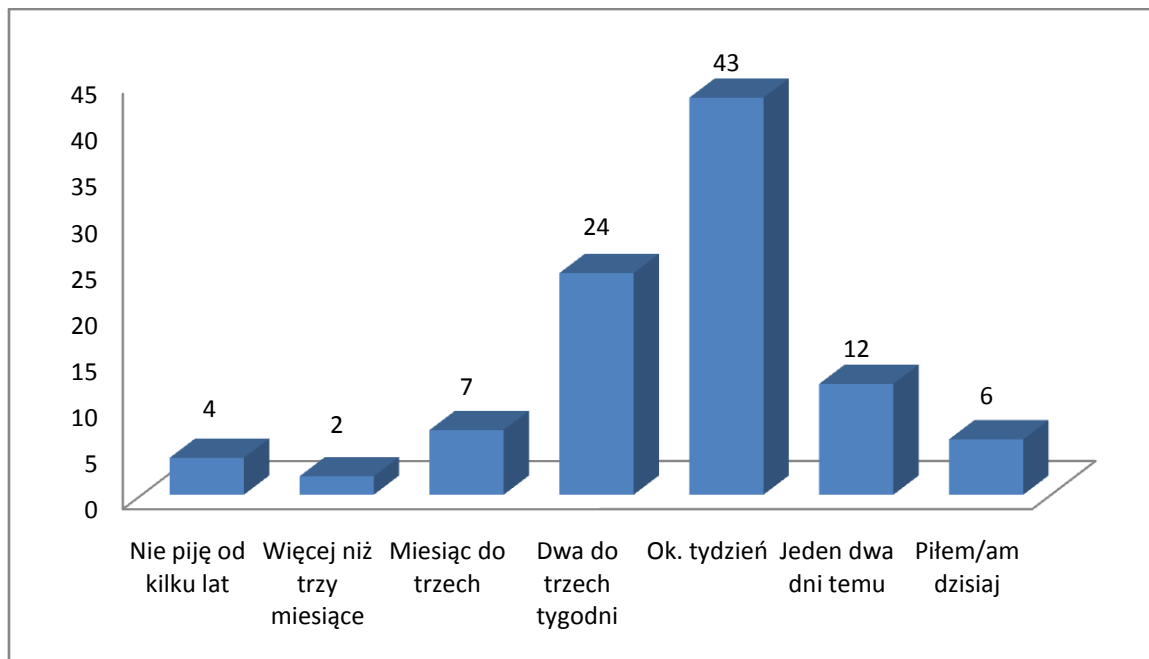
⁵ A. Majchrowska, R. Bogusz, Addictions among students – demand for prevention, W: Jackowska I., Iskra M., Borzęcki A., Sztanke K. (red) Higieniczno-środowiskowe uwarunkowania zdrowia, Katedra i Zakład Higieny UM, Lublin 2008, s. 504.

⁶ A. M. Adamek, Substancje psychoaktywne. Świadomość zagrożeń. Wyd. Akademii Medycznej, Poznań 2000, s. 13.

⁷ Moskalewicz J, Świątkiewicz G. Nadużywanie substancji psychoaktywnych na tle innych problemów społecznych w Polsce, W: Piątkowski W., Brodny W. (red). Zdrowie i choroba. Perspektywa socjologiczna. Wyd. WSSG, Tycyn 2005, s. 204

⁸ A. Majchrowska, R. Bogusz, Stosowanie substancji psychoaktywnych przez studentów farmacji, W: Domżał-Drzewicka R., Ścibior A., Kaźmierak H. (red) Uzależnienia a rodzina. Wybrane zagadnienia, Wyd. Makmed, Lublin 2008, s.69.

Wykres 16: Czas, jaki upłynął od ostatniego spożycia alkoholu (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

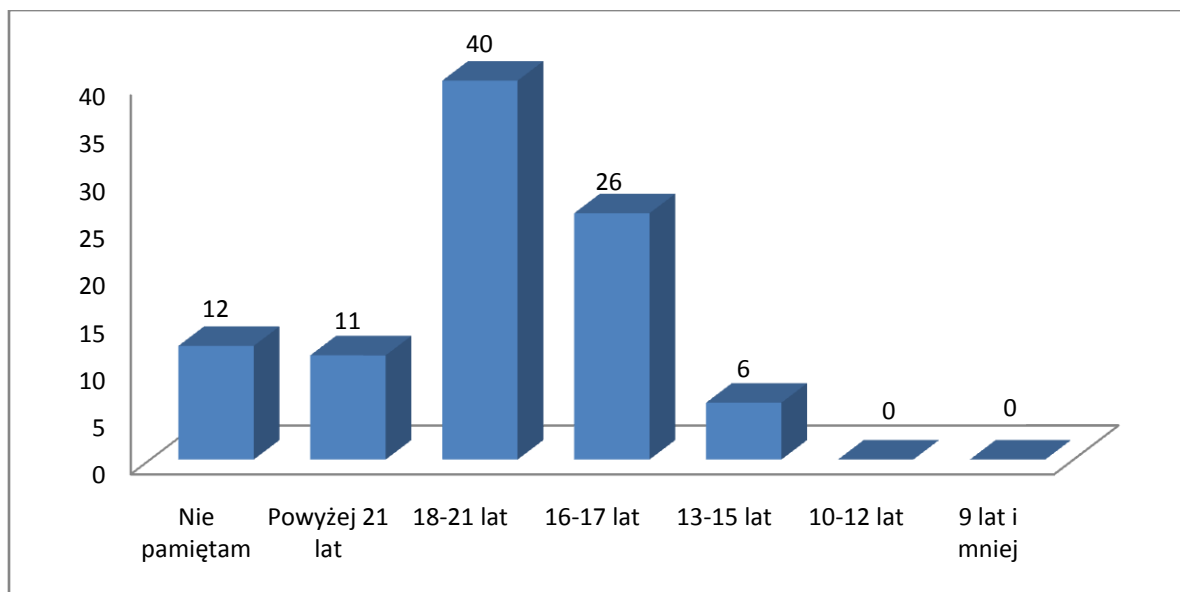
Okazuje się bowiem, iż w ciągu ostatnich trzech tygodni alkohol piło 85% spośród 95 przebadanych dorosłych mieszkańców gminy, przy czym w ciągu ostatniego tygodnia – 61%. Wśród badanych było 4% abstynentów lub osób, które nie używałyby alkoholu w ciągu ostatnich kilku lat. 2% badanych deklaruje, że nie pije dłużej niż 3 miesiące. Ostatni kontakt z alkoholem w okresie od miesiąca do trzech - deklaruje 7% dorosłych mieszkańców gminy.

Wyniki otrzymane w badaniu dorosłych mieszkańców gminy podobne do uzyskiwanych w badaniach ogólnopolskich. Najnowsze badania CBOS dotyczące postaw Polaków wobec alkoholu wydają się wskazywać, iż w Polsce dominuje styl rozsądnego i umiarkowanego picia. Częste spożywanie alkoholu deklaruje 11%, zaś umiarkowane i okazjonalne – 69% ogółu społeczeństwa polskiego. Prawie jedna piąta Polaków deklaruje abstynencję.⁹ Przypuszczać można jednak, iż Polacy są zbyt liberalni w ocenie własnego modelu picia, bowiem statystyczny Polak w tym samym roku, w którym przeprowadzone były badania (2007) wypił ponad 9 litrów 100 - procentowego alkoholu (spirytusu).

Oceniając z perspektywy czasu swój pierwszy kontakt z alkoholem – mieszkańcy częściej przyznają, że nastąpił on dosyć późno. W okresie przed 15 rokiem życia piło alkohol 6% badanych. Powyżej 18 roku życia po raz pierwszy alkohol piło 51% badanych, natomiast 26% zadeklarowało inicjację alkoholową pomiędzy 16 a 17 rokiem życia. Nie pamięta faktu inicjacji alkoholowej lub nie chce podać jej momentu 12% badanych.

⁹ CBOS, Postawy wobec wybranych substancji psychoaktywnych. Komunikat z badań, Warszawa 2007.

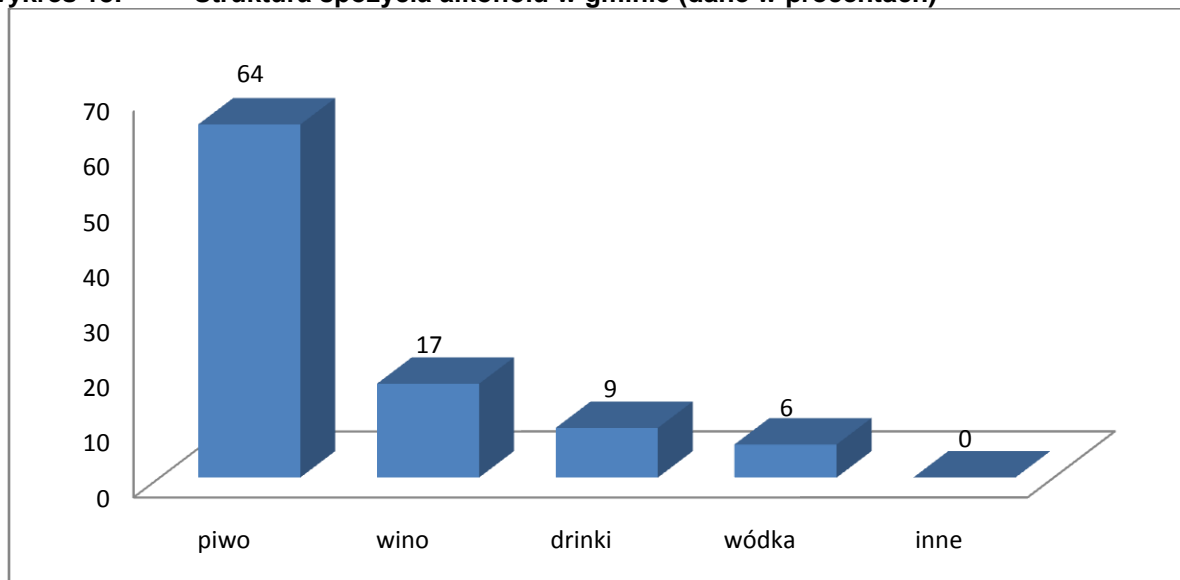
Wykres 17: Pierwszy kontakt z alkoholem dorosłych mieszkańców gminy Kłodawa (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Interesujących danych dostarczają wyniki odpowiedzi na pytanie o rodzaj spożywanego najczęściej alkoholu przez mieszkańców gminy. Otóż okazuje się, że największy udział w strukturze spożycia ma piwo (64%), następnie wino (17%). Mniejsza grupa wskazuje na wódkę i drinki, jako najczęściej spożywanego rodzaju alkoholu.

Wykres 18: Struktura spożycia alkoholu w gminie (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Z danych Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wynika, iż w Polsce największy udział w spożyciu alkoholu ma piwo – prawie 56% ogółu spożycia. Na drugim miejscu plasują się wyroby spirytusowe – 32,6%, a wino zajmuje dopiero trzecią pozycję z udziałem ok. 11%.

W badanej gminie struktura przedstawia się nieco odmiennie, zwłaszcza pod względem mniejszej popularności wódki.

Opinie na temat alkoholu

Strona | 27

Wyniki badań wskazują na to, że część mieszkańców gminy ulega stereotypom związanym z pićm alkoholu. Spośród badanych 71% potwierdza fakt, iż alkohol zawarty w piwie jest tak samo szkodliwy jak ten zawarty w wódce i innych wyżej procentowych alkoholach. Przy tym 13% respondentów uważa alkohol w piwie za mniej szkodliwy niż w alkoholach wysokoprocentowych. Kolejne 14% nie ma zdania na ten temat. Jest to niepokojący wynik jeśli weźmiemy pod uwagę popularność piwa wśród mieszkańców gminy.

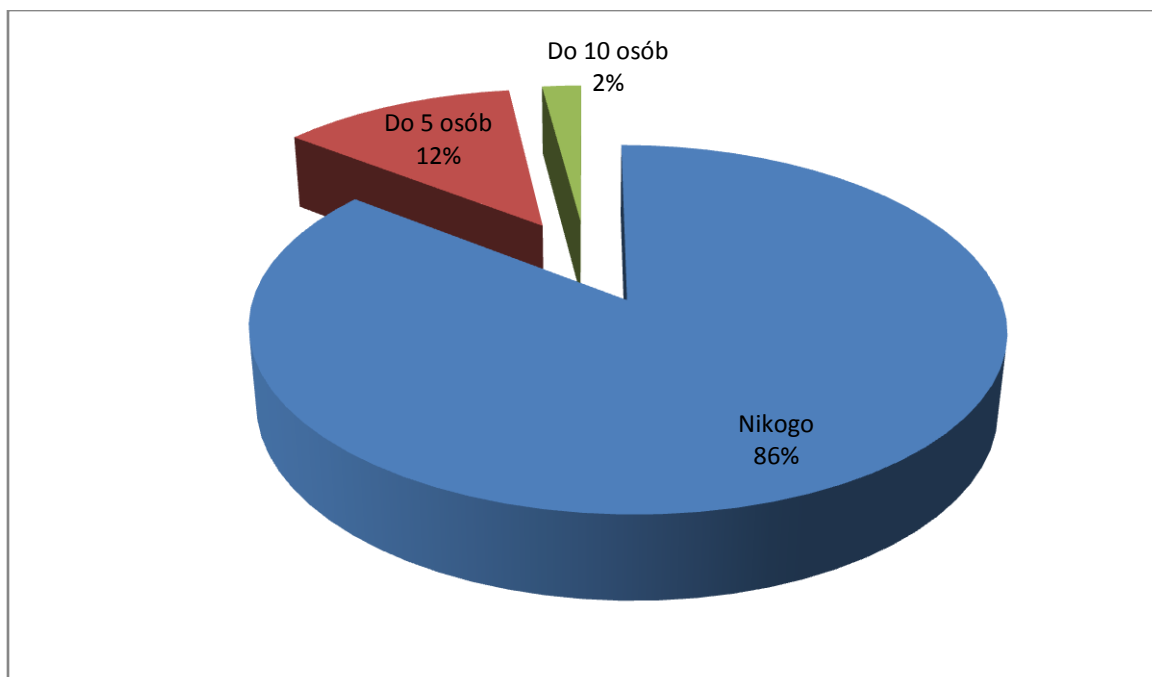
Mieszkańcy są dosyć radykalni w opiniach na temat dostępności alkoholu. 27% badanych przesunęłoby dolną granicę wiekową dostępności alkoholu do 21 roku życia. Większość badanych (82%) uważa, że alkohol jest towarem szczególnym, stąd dostęp do niego powinien być ograniczony i kontrolowany. **Niepokojącym może być fakt, że pozostałe 16% mieszkańców uważa, że alkohol jest takim samym towarem jak każdy inny i powinien podlegać tylko regułom wolnego rynku. To niebezpieczne przekonanie – biorąc pod uwagę koszty, jakie niesie ze sobą nadużywanie tej substancji. Wydaje się, że od dorosłych mieszkańców gminy należałoby oczekiwać bardziej radykalnych postaw w tym zakresie.**

Postawy wobec narkotyków dorosłych mieszkańców gminy

Pomimo, iż problem stosowania narkotyków dotyczy głównie ludzi młodych, warto poznać, jakie są postawy dorosłych wobec tej substancji psychoaktywnej.

Spośród badanych mieszkańców gminy większość badanych (83%) nie zna w swoim otoczeniu nikogo, kto używałby narkotyków – choć pozostali wskazują na znajomość od kilku do dziesięciu osób używających narkotyki.

Wykres 19: Znajomość osób używających narkotyków w środowisku badanych (dane w procentach)

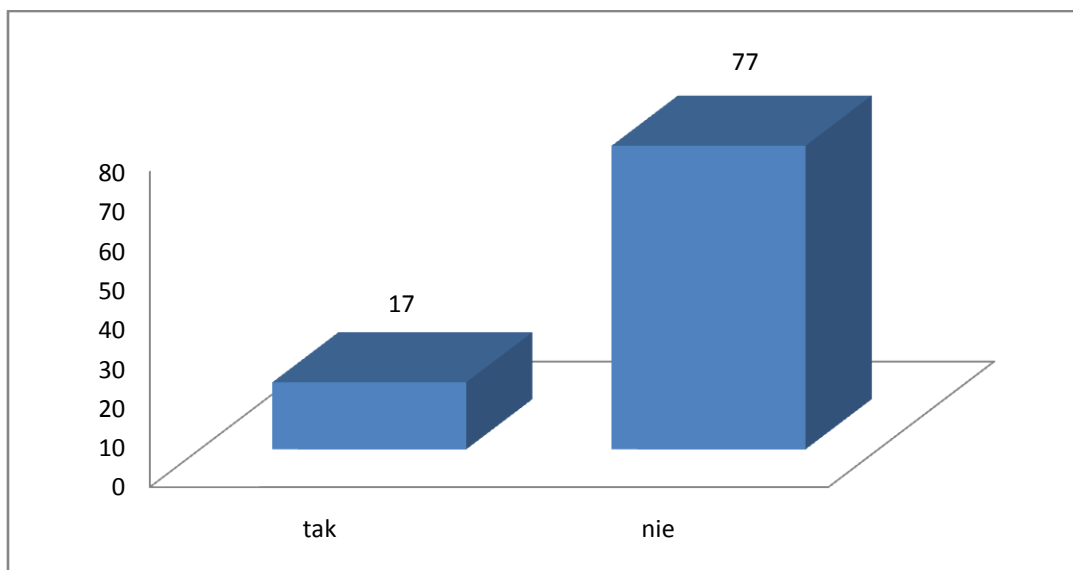

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Warto przypomnieć, że na skali znaczących problemów w gminie narkomania zajmowała stosunkowo wysoką pozycję.

Część badanych osób posiada wiedzę na temat źródeł zaopatrywania się w narkotyki – 17% przebadanych dorosłych mieszkańców gminy wie gdzie i u kogo można je kupić.

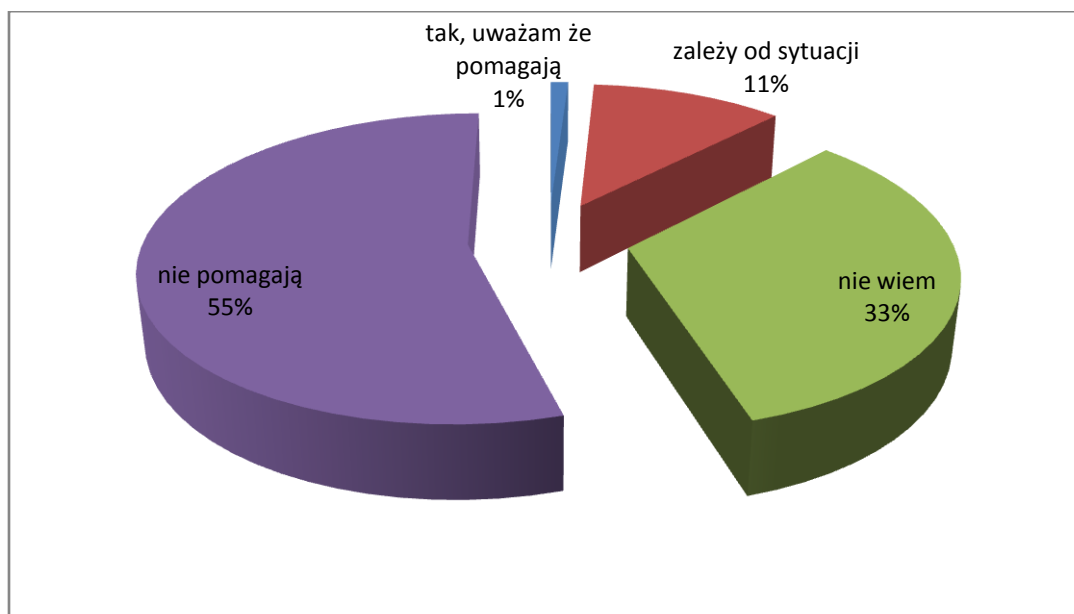
Wykres 20: Czy wiesz gdzie i u kogo można kupić narkotyki (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Sięganie po alkohol w sytuacjach kryzysowych to jeden z sygnałów ryzykowanego picia alkoholu, mogącego grozić uzależnieniem. Również używanie narkotyków w takich sytuacjach nasila ich uzależniające działanie. Badani mieszkańcy gminy raczej nie są skłonni traktować alkoholu i narkotyków za dobry sposób na radzenie sobie ze stresem, choć wyniki badań wskazują na to, że pewna część mieszkańców ma w tym temat szkodliwe przekonania. Jedyne nieco ponad połowa badanych mieszkańców (55%) uważa, że nie pomagają one w kryzysie, jednocześnie 11% uzależnia to od konkretnej sytuacji. Niepokojące jest także to, że 33% badanych przyznaje, że nie posiada wiedzy na ten temat.

Wykres 21: Czy alkohol lub narkotyki pomagają w sytuacji kryzysowej? (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Mieszkańcy gminy są radykalni w zakresie poglądów dotyczących szkodliwości substancji zwanych dopalaczami. 76% badanych potwierdza że działanie tych produktów może być równie szkodliwe, co stosowanie narkotyków.

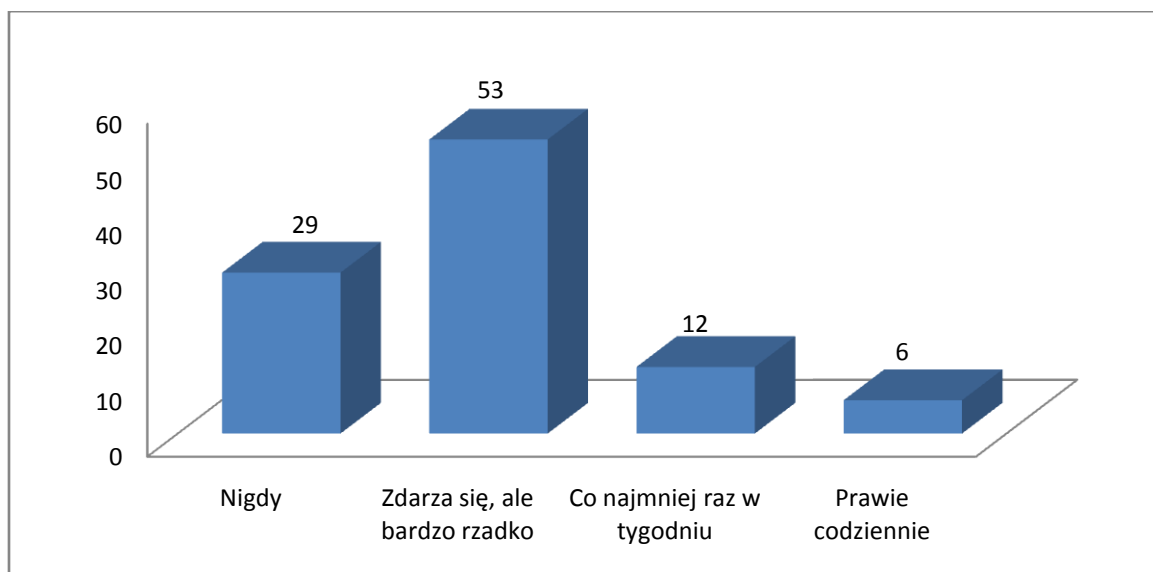
Postawy wobec problemów alkoholowych pracowników/właścicieli punktów sprzedaży alkoholu

Niewątpliwie ważną grupą, która może zarysować szczególny obraz problemów związanych z alkoholem występujących w gminie, są sami pracownicy punktów sprzedaży alkoholu, spotykający się codziennie w swojej pracy z konsumentami tego napoju. Ich postawy wobec osób nabywających/konsumujących alkohol oraz przestrzeganie prawa w zakresie sprzedaży alkoholu mogą w znaczącym stopniu przyczynić się do ograniczenia problemów związanych z nadużywaniem alkoholu zarówno przez nieletnich jak i dorosłych mieszkańców gminy.

Pracownicy punktów sprzedaży wobec alkoholu (opinie i postawy)

Jak stwierdzają badani na podstawie własnych doświadczeń, zdarza się, że osoby nieletnie próbują kupić alkohol choć zdarza się to raczej rzadko. Jednocześnie 29% badanych sprzedawców twierdzi, że nigdy nie spotkała się z taką sytuacją.

Wykres 22: Częstotliwość prób zakupu alkoholu przez nieletnich (dane w procentach)

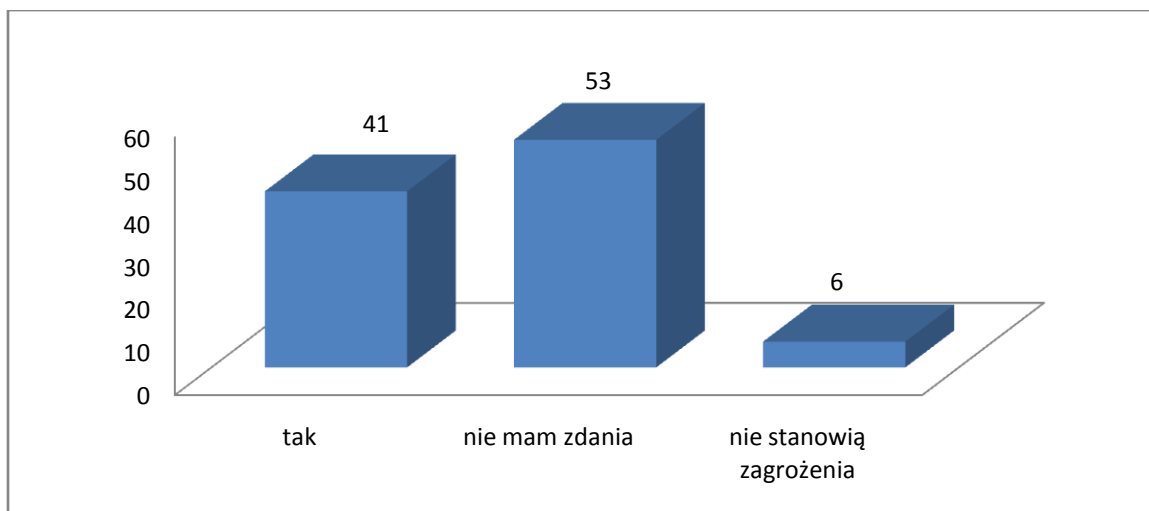
Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Jak wynika z deklaracji sprzedawców, w swojej codziennej pracy przestrzegają oni prawa zobowiązującego do sprzedaży alkoholu tylko dorosłym osobom. Deklaruje tak 94% badanych. 6% badanych przyznaje, że zdarza im się sprzedać alkohol osobie nieletniej.

Badani sprzedawcy przyznają także, że słyszeli o przypadkach sprzedaży alkoholu nieletnim, potwierdza ten fakt 41% respondentów.

Ocena potencjalnego zagrożenia, jakie mogą w środowisku lokalnym nieść osoby pijące alkohol, kształtuje się wśród sprzedawców na wysokim poziomie. Spośród badanych sprzedawców 41% dostrzega takie zagrożenie ze strony pijących alkohol.

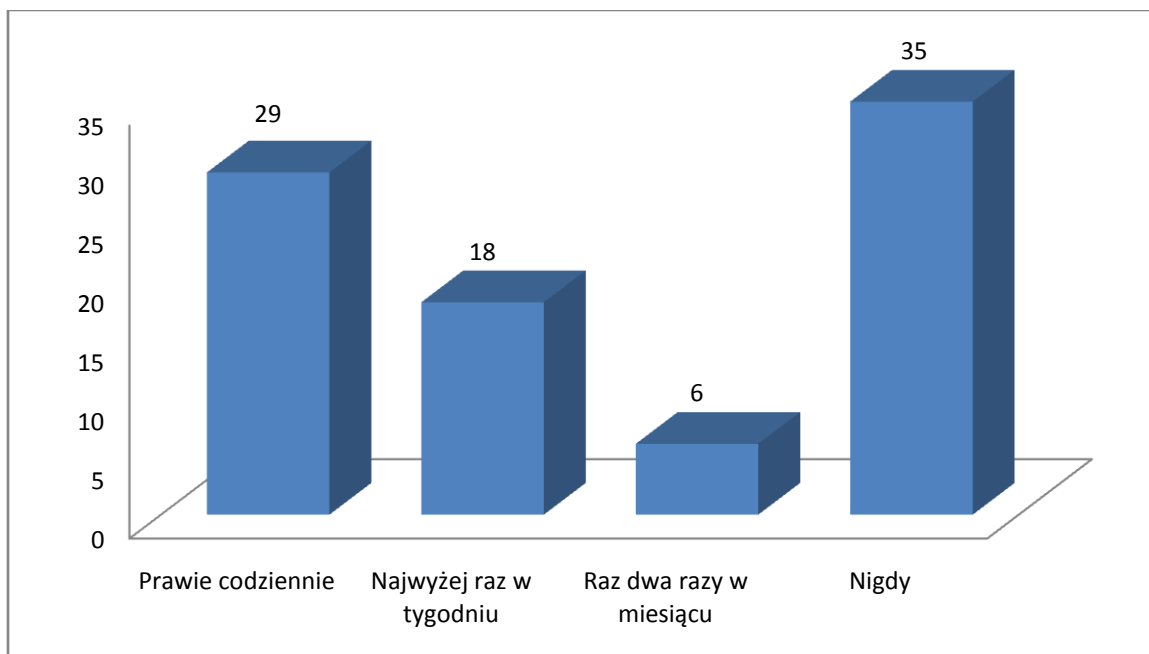
Wykres 23: Ocena zagrożenia ze strony pijących alkohol w środowisku lokalnym (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Jak widać, pracownicy punktów sprzedaży alkoholu mają poczucie zagrożenia ze strony osób pijących alkohol i, jak wynika z ich deklaracji - w punktach, w których pracują, zdarza się że alkohol jest spożywany.

Wykres 24: Częstotliwość spożywania alkoholu w obrębie punktu sprzedaży (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Według odpowiedzi badanych, w 35% punktów nigdy nie zdarza się, by klienci spożywali alkohol w obrębie punktu sprzedaży. 6% przyznaje, że takie zdarzenia mają miejsce kilka razy w miesiącu, 18% badanych spotyka się z taką sytuacją w każdym tygodniu, a 29% - prawie codziennie. 59% sprzedawców zaprzeczyło, by w ciągu ostatniego miesiąca miało w ich punkcie sprzedaży miejsce

nieprzyjemne zajście związane ze spożywaniem alkoholu, 41% przyznaje że w ich punkcie w ciągu ostatniego miesiąca doszło do takiego zdarzenia. Jednocześnie 18% badanych sprzedawców zdarzyło się wezwać policję z prośbą o interwencję do osoby spożywającej alkohol na terenie sklepu.

Warto zwrócić uwagę na niezdecydowanie sprzedawców przy ocenie szkodliwości alkoholu zawartego w piwie. Niepokojące jest, że osoby, które zajmują się sprzedażą tego szczególnego towaru ulegają fałszywym stereotypom na jego temat i to znacznie częściej niż mieszkańcy miasta niezajmujący się sprzedażą alkoholu.

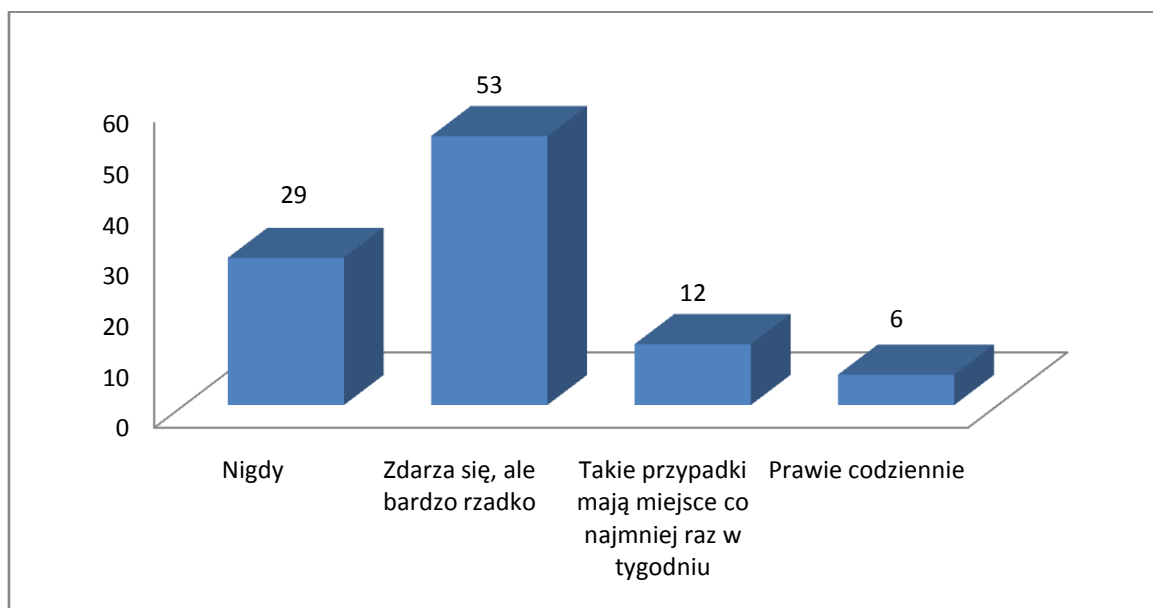
- **29% badanych sprzedawców jest przekonana, że alkohol zawarty w piwie jest mniej szkodliwy, niż ten który występuje w wódce i winie.**
- Fałszywość stwierdzenia o mniejszej szkodliwości alkoholu w piwie wskazuje 59%, dodatkowo 12% nie ma zdania na ten temat.

Stwierdzenie mówiące o tym że „piwo nie szkodzi” to jeden z często spotykanych mitów na temat alkoholu. Od osób, które zawodowo zajmują się sprzedażą alkoholu zdecydowanie należałoby oczekiwać wyższego poziomu wiedzy w tym zakresie.

Pracownicy punktów sprzedaży wobec wyrobów tytoniowych

Pomimo prawnie sankcjonowanych ograniczeń wiekowych dla sprzedaży papierosów, często nieletni próbują je zakupić w punktach sprzedaży. Jak wskazują jednak badani pracownicy tych punktów – w analizowanej gminie takie przypadki mają miejsce raczej rzadko. 18% sprzedawców ma do czynienia z takimi sytuacjami co najmniej raz w tygodniu lub prawie codziennie.

Wykres 25: Próby zakupu papierosów przez nieletnich (dane w procentach)

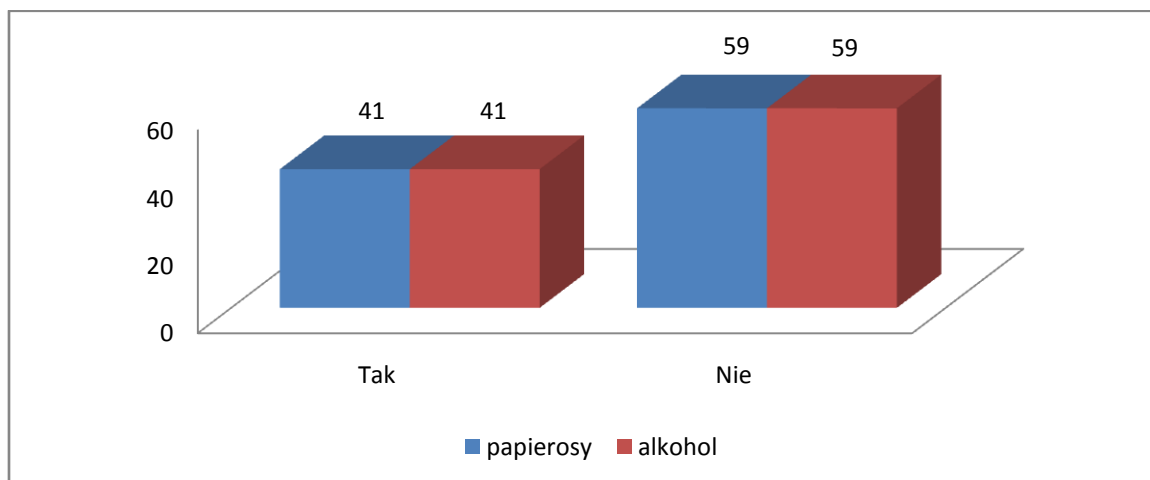

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Podobnie jak w przypadku alkoholu, część sprzedawców (41%) potwierdziła, że zna przypadki sprzedaży papierosów nieletnim. Niemal wszyscy (95%) badani jednak zaprzeczają, by sprzedawali papierosy niepełnoletnim. 5% respondentów przyznaje, że zdarza się im sprzedaż papierosów osobie nieletniej.

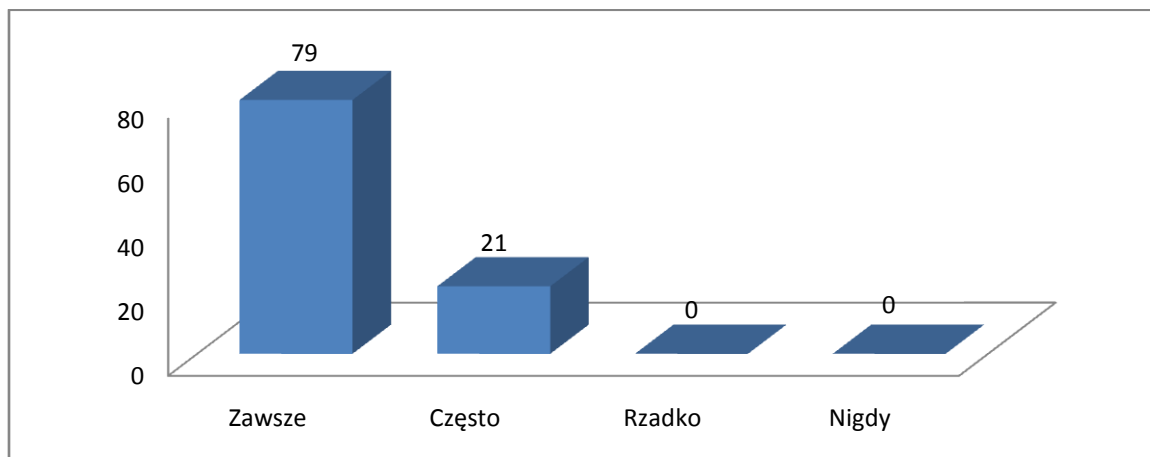
Wykres 26: Czy wiesz o przypadkach sprzedaży papierosów/alkoholu nieletnim? (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

O ile ustawa dokładnie precyzuje wiek, od którego można sprzedawać alkohol i papierosy w punkcie sprzedaży – o tyle nie zawsze łatwo jest jednoznacznie ocenić wiek klienta. W takiej sytuacji sprzedawcy zobowiązani poprosić o dowód osobisty potwierdzający jego pełnoletniość. **Według deklaracji, 79% badanych w zawsze w takiej sytuacji prosi o okazanie dokumentu. 21% badanych w przypadku wątpliwości dotyczących wieku kupującego, często prosi o okazanie dokumentu potwierdzającego pełnoletniość. Świadczy to o potrzebie rozwijania u sprzedawców umiejętności asertywnej komunikacji z klientami.**

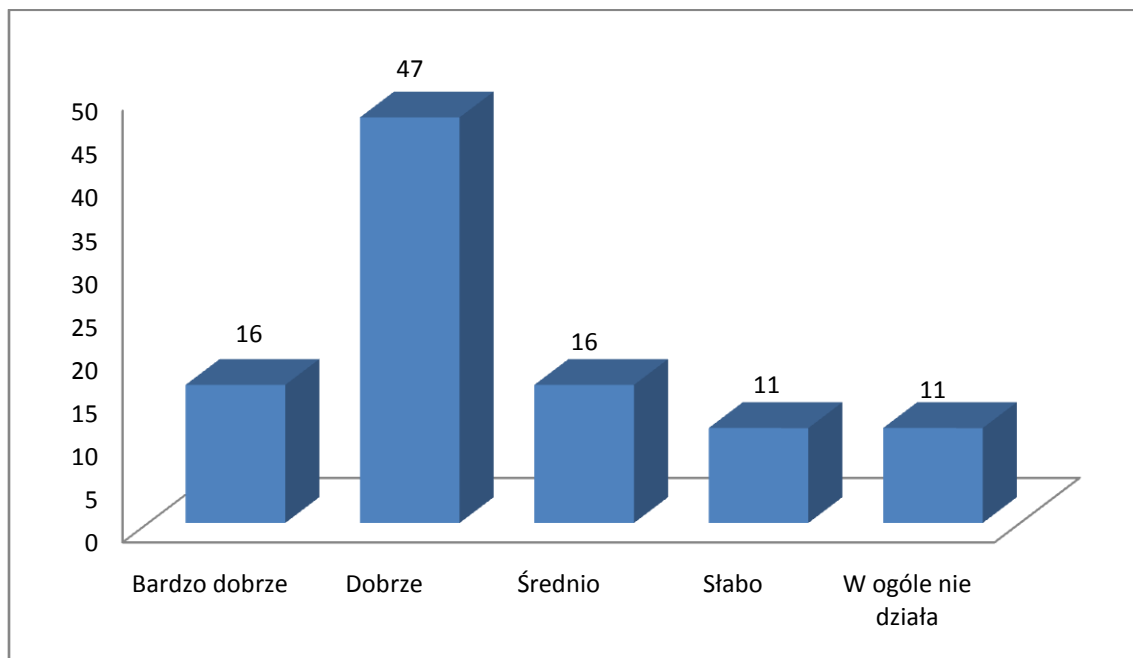
Wykres 27: W przypadku wątpliwości, jak często pytasz o dowód potwierdzający pełnoletniość klienta? (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Odpowiedzi na pytanie o to, jak sprzedawcy oceniają funkcjonowanie kontroli sprzedaży alkoholu i wyrobów tytoniowych w swojej miejscowości, są zróżnicowane. Najliczniejsza grupa – 47% badanych, określiła kontrole jako dobre.

Wykres 28: Ocena kontroli sprzedaży alkoholu i wyrobów tytoniowych (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Młodzież w gminie Kłodawa wobec problemów związanych z paleniem papierosów i piciem alkoholu

Palenie papierosów

Jedną z najbardziej popularnych i powszechnie dostępnych substancji uzależniających jest nikotyna. Palenie tytoniu – jako jedna z legalnych, dopuszczonych do sprzedaży substancji psychoaktywnych - nie jest przedmiotem aż tak szerokiej dyskusji społecznych jak nadużywanie alkoholu czy stosowanie narkotyków. Niewątpliwie przyczyną takiego stanu rzeczy jest fakt, iż palenie papierosów nie ma tak daleko idących konsekwencji społecznych – choć bardzo poważne zdrowotne. Udział zgonów z powodu chorób wywołanych przez palenie sięga 15% wszystkich zgonów, czyli co siódma osoba umiera wyłącznie z powodu palenia¹⁰. Palenie papierosów jest przyczyną 30% przedwczesnych zgonów dorosłych mężczyzn w Polsce. Żaden inny pojedynczy czynnik nie ma tak istotnego negatywnego wpływu na stan zdrowia polskiej populacji.

W populacji ogólnopolskiej na przestrzeni ostatnich kilku dekad obserwowany jest spadek liczby osób palących. Na początku lat osiemdziesiątych (1982) regularne palenie deklarowało 62%

¹⁰A. Gniazdowski, Zachowania a zdrowie. Podstawowe zależności. [w:] Zachowania zdrowotne. Zagadnienia teoretyczne, próba charakterystyki zachowań zdrowotnych społeczeństwa polskiego. Gniazdowski A. (red.) IMP, Łódź 1990: 100 – 101.

mężczyzn i 30% kobiet, ale już pod koniec tej dekady paliło tylko 50% mężczyzn i 22% kobiet.¹¹ Z analiz Głównego Urzędu Statystycznego wynika, iż w latach dziewięćdziesiątych (1996) w polskiej populacji było 35,3% palaczy, przy czym spośród mężczyzn paliło 47,3%, zaś spośród kobiet 24,5%. Te dane pokazują nową tendencję – otóż okazuje się, że stosunkowo szybko maleje liczba palących mężczyzn, ten trend jednak nie dotyczy kobiet. Odsetek palących kobiet bądź wcale nie maleje (w latach dziewięćdziesiątych w porównaniu do lat osiemdziesiątych nawet wzrósł) bądź maleje znacznie wolniej. Potwierdzają to najnowsze dane. W 2004 roku w Polsce paliło 30,1% dorosłych mieszkańców (przy czym regularne palenie deklarowało 26,3%). Spośród mężczyzn paliło 38% (regularnie – 33,9%), zaś spośród kobiet 23,1% (regularnie – 19,3%). Nieduży odsetek osób (zarówno kobiet jak i mężczyzn) deklarował palenie okazjonalne – ok. 4%.¹² Daje się więc zauważyć duży spadek odsetka palących mężczyzn (o prawie 10 punktów procentowych w ciągu 8 lat), i niezauważalny prawie spadek palących kobiet (o 1,4 punktu procentowego). Faktem jest jednak, iż znacznie więcej kobiet niż mężczyzn nigdy nie paliło. W populacji ogólnopolskiej prawie 62% kobiet i tylko 40% mężczyzn deklaruje, iż nigdy nie palili.

Najnowsze badania CBOS pokazują, że w Polsce w dalszym ciągu pali papierosy ok. 32% ogółu społeczeństwa, przy czym mężczyźni prawie dwukrotnie częściej niż kobiety. Palenie deklaruje dwie piąte mężczyzn (40%) i jedna czwarta kobiet (24%).¹³

Odrębny problem stanowi palenie wśród dzieci i młodzieży. W tym zakresie również można dostrzec pozytywne trendy. Badania prowadzone w 2008 roku wśród młodzieży szkolnej pokazały, iż palenie staje się dla nich coraz mniej atrakcyjne. Wprawdzie regularne palenie zadeklarowało wówczas 22% badanej młodzieży, a okazjonalne, – 18% – ale był to i tak najniższy odsetek od kilkunastu lat. Wśród młodzieży szkolnej mniej palą dziewczęta oraz uczniowie liceów.

W badanej gminie Kłodawa kontakt z papierosami zadeklarowało średnio 17% uczniów szkół gminnych.

Okazuje się, iż najbardziej sprzyjającą sytuacją dla pierwszych doświadczeń w tym zakresie były wakacje. Spośród uczniów deklarujących kontakt z paleniem – 41% przyznaje, że po raz pierwszy palili właśnie na wakacjach. Pozostałe sytuacje, sprzyjające inicjacji nikotynowej wymieniane były przez uczniów znacznie rzadziej: szkoła – 7%, dyskoteka lub pub – 7% i wagar – 6% (odsetki wyliczone wobec uczniów deklarujących kontakt z papierosami).

Jedynie część uczniów przyznają, że pierwszego papierosa zapalili w towarzystwie znajomych i za ich namową - potwierdza to 23% uczniów deklarujących kontakt z paleniem. Wśród powodów palenia uczniowie wskazywali wpływ rówieśników na równi z innymi przyczynami. 34% uczniów pali dla towarzystwa, 19% z przyzwyczajenia, 18% w chwilach smutku a 29% wskazuje na inne powody.

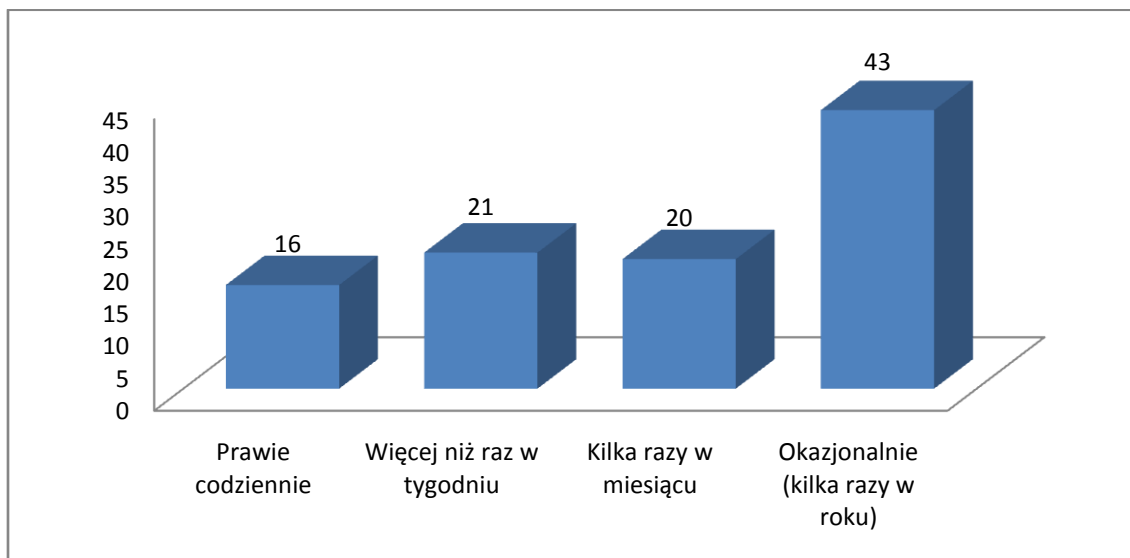
Dosyć systematycznie pali w sumie 37% uczniów deklarujących palenie, przy czym 16% - wskazuje na codzienne palenie, 21% - na kilkakrotne w ciągu tygodnia, 20% wskazuje na palenie kilka razy w miesiącu. 43% uczniów deklaruje okazjonalne palenie (kilka razy roku).

¹¹ I. Kowalewski, Kultura zdrowotna studentów. Diagnoza i perspektywy, Wyd. Naukowe AP, Kraków 2006, s. 73.

¹² Stan zdrowia ludności w 2004, GUS, Warszawa 2006, s. 38.

¹³ CBOS, Postawy wobec palenia papierosów. Komunikat z badań, Warszawa 2008.

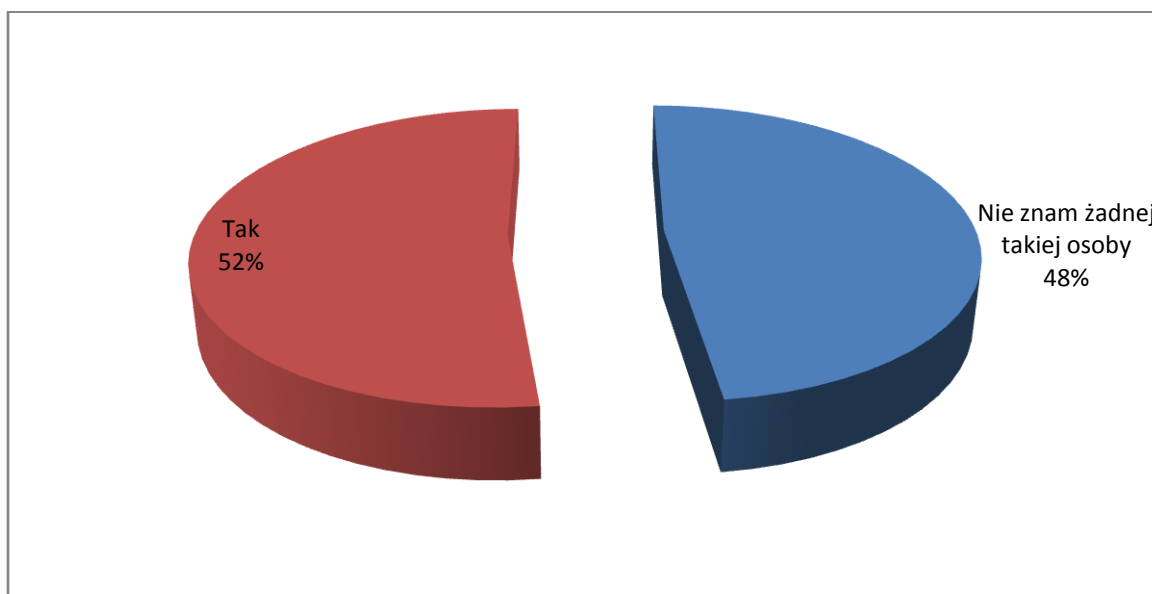
Wykres 29: Częstość palenia wśród młodzieży szkolnej w gminie (dane w procentach wyliczonych wobec osób deklarujących kontakt z papierosami)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Badani młodzi ludzie dość często przyznają się do palenia i mają wokół siebie całkiem sporo palących znajomych. 48% badanych uczniów wskazuje, że nie zna nikogo, kto nie mając skończonych 18 lat - paliłby papierosy. Rozkład odpowiedzi na to pytanie wskazywać może na niemałe rozpowszechnienie zjawiska palenia tytoniu wśród gminnej młodzieży.

Wykres 30: Czy znasz osoby poniżej 18 lat, które palą papierosy? (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Warto również zwrócić uwagę na fakt, iż uczniowie nie uważają papierosów za towar trudno dla nich dostępny. 17% twierdzi, że jest to bardzo łatwe zadanie i każdy może kupić papierosy. Dla 33% uczniów gminnych szkół kupno papierosów leży poza zasięgiem ich możliwości.

Wykres 31: Trudność kupienia papierosów w opinii młodzieży (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Warto jeszcze zwrócić uwagę na fakt, iż może się zdarzyć, że młodzi ludzie będą traktować palenie jako sposób na radzenie sobie w trudnych sytuacjach.

- 4% z nich zdecydowanie stwierdza, że palenie pomaga w ciężkiej sytuacji.
- 12% uzależnia to od sytuacji (czyli również zakłada taką możliwość).
- Większość uczniów (66%) jednak zaprzecza temu, że palenie może być sposobem na stres i trudne sytuacje życiowe.
- 18% nie ma wiedzy na ten temat.

Uczniowie stosunkowo wysoko oceniają swoją wiedzę na temat zdrowotnych konsekwencji palenia. 44% uczniów zna ogólne skutki palenia, 43% potrafi powiedzieć jaki wpływ ma palenie na poszczególne funkcje organizmu, a pozostałe 13% nie zna konsekwencji palenia papierosów.

Zdaniem 81% uczniów, ich rodzice nie wiedzą o ich paleniu papierosów, zdaniem 4% rodzice domyślają się tego, 10% rodziców badanych uczniów wie o paleniu ich dziecka i interweniuje surowymi karami lub wizytą w poradni, 2% rodziców podejmuje rozmowę z palącym dzieckiem.

Analiza powyższych wyników pozwala na stwierdzenie, iż zjawisko palenia papierosów wśród uczniów gminnych szkół – na podstawie ich deklaracji - wydaje się być dość szeroko rozpowszechnione. Kontakt z papierosami deklaruje duża grupa uczniów a dodatkowo spora część z nich pali systematycznie. Palący uczniowie - najprawdopodobniej przebywają również wśród osób palących – stąd deklarują znajomość znacznej liczby palących rówieśników.

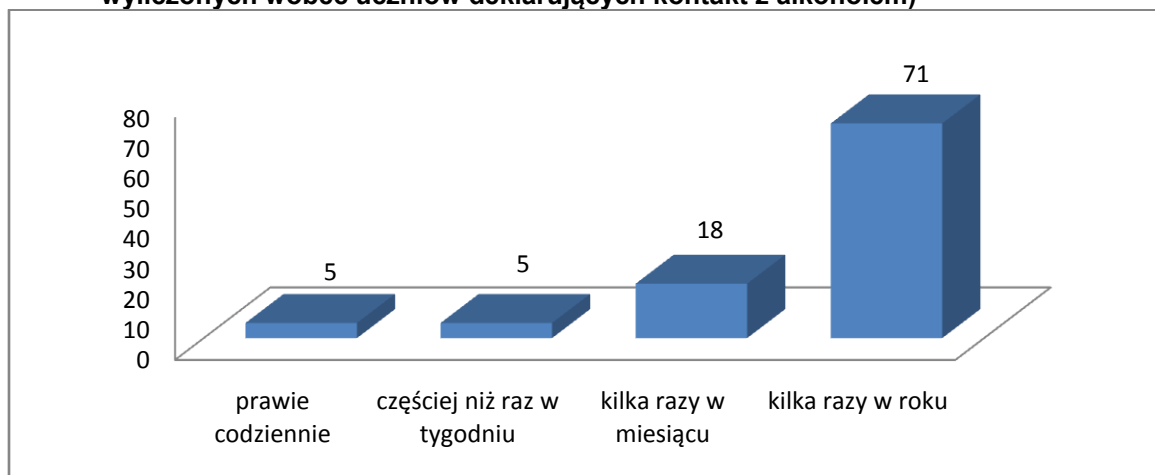
Picie alkoholu

Poziom nadużywania alkoholu wśród dzieci i młodzieży w Polsce daje powód do niepokoju. Jak podaje Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, do picia napojów alkoholowych przyznaje się ponad 92% uczniów III klas gimnazjalnych i ponad 96% uczniów II klas szkół średnich. Natomiast do upicia się w czasie ostatniego roku przyznało się niemal 50% piętnastolatków (58% chłopców i 40% dziewcząt) i ponad 65% siedemnastolatków (74% chłopców i 54% dziewcząt).¹⁴

W gminie Kłodawa kontakt z alkoholem deklaruje średnio 17% uczniów. Okoliczności tego zdarzenia były podobne do inicjacji nikotynowej. Spośród uczniów, którzy przyznali się do kontaktu z alkoholem, największa część po raz pierwszy spróbowała alkoholu na wakacjach (47%). W dyskoteci/pubie po raz pierwszy piło alkohol 8% uczniów, na wagarach – 5%. Spośród tych, którzy pili już alkohol – większość (88%) wskazuje, iż do „pierwszego razu” nikt ich nie namawiał, a alkohol pili z własnej inicjatywy.

Jak wskazują wyniki badań, młodzi ludzie piją alkohol raczej okazjonalnie. Kilka razy w roku deklaruje spożycie alkoholu 71% pijących uczniów. Kilka razy w miesiącu sięga po alkohol 18% uczniów. Częściej niż raz w tygodniu deklaruje spożywanie alkoholu 5% pijących uczniów, kolejne 5% uczniów sięga po alkohol prawie codziennie.

Wykres 32: Częstotliwość spożywania alkoholu przez uczniów (dane w procentach wyliczonych wobec uczniów deklarujących kontakt z alkoholem)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

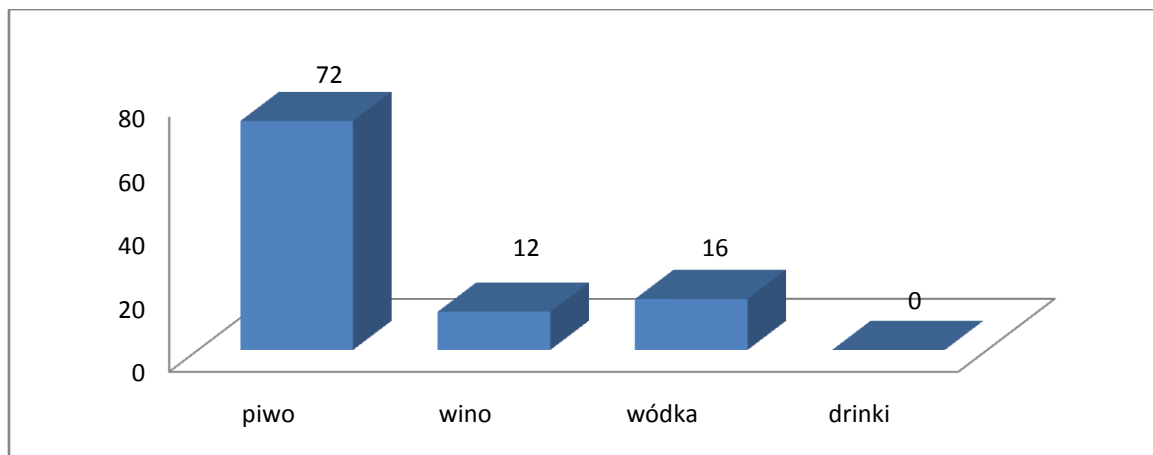
Młodzi piją głównie dla towarzystwa (55%). 11% pijących uczniów przyznało że sięga po alkohol w chwilach smutku lub złości, 5% z przyzwyczajenia.

Najbardziej popularnym wśród młodzieży napojem jest piwo – 72% badanych uczniów wskazuje, iż właśnie po nie sięga najczęściej. Na drugim miejscu plasuje się wódka (16% pijących

¹⁴ Dane Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, www.parpa.pl

uczniów), a następnie wino (12%). Cechy struktury spożycia alkoholu przez młodych ludzi w gminie Kłodawa przedstawia poniższy wykres.

Wykres 33: Struktura spożycia alkoholu przez młodzież szkolną (dane w procentach wyliczonych wobec uczniów deklarujących kontakt z alkoholem)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Zdaniem 57% pijących uczniów, ich rodzice nie zdają sobie z tego sprawy, 20% uczniów przyznaje jednak że ich rodzice o alkoholu wiedzą i podejmują ten temat w rozmowach z nimi. 11% rodziców uczniów mimo domyślania się tego że ich dziecko pije alkohol, nie reaguje. 6% uczniów doświadcza surowych interwencji rodziców w związku z pićm alkoholu a rodzice kolejnych 6% mimo świadomości tego że ich dziecko pije alkohol, nie interesują się tym.

Warto zwrócić uwagę na stosunek uczniów do alkoholu jako „leku na problemy”. Niestety jedną ze strategii radzenia sobie ze stresem – mało konstruktywną – bywa sięganie po alkohol. Wśród badanych uczniów panują na ten temat różnorodne opinie.

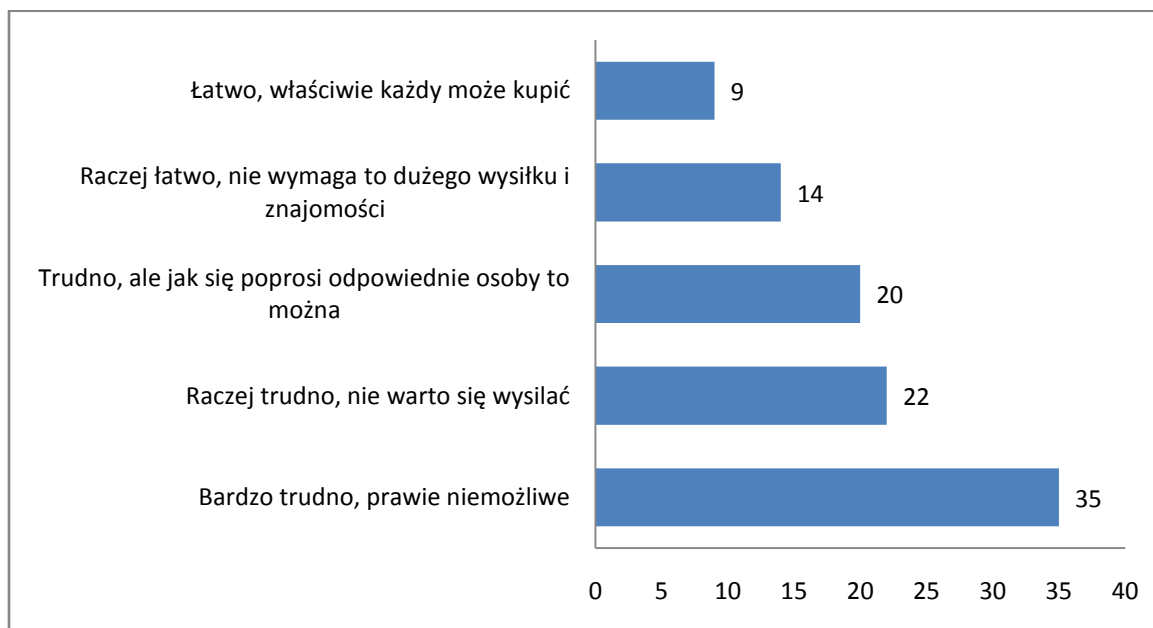
- Budujący jest fakt, że więcej niż co drugi badany (73%) uważa, że alkohol nie pomaga w sytuacji kryzysowej.
- Zarazem jednak 8% uzależnia to od sytuacji.
- Dodatkowo 2% stwierdza, wprost, że alkohol pomaga w trudnych sytuacjach.
- Znaczny odsetek przyznaje, iż po prostu nie posiada wiedzy na ten temat (18%).

Młodzież także i tu wysoko ocenia swoją wiedzę na temat zdrowotnych konsekwencji picia alkoholu. Zdaniem 55% uczniów mają ogólną wiedzę na temat skutków picia a 25% deklaruje, że potrafi powiedzieć, jaki wpływ ma picie na poszczególne funkcje organizmu. Niemniej jednak 19% uczniów przyznaje, że nie zna zdrowotnych konsekwencji picia alkoholu.

Podobnie jak w przypadku dostępności papierosów – spora część młodych ludzi nie uważa alkoholu za towar dla nich niedostępny. Dla 35% uczniów kupno alkoholu jest bardzo trudne – wręcz

niemożliwe – stąd nie warto nawet podejmować wysiłku, 9% uważa, iż jest to łatwe zadanie i nie wymaga szczególnych starań i znajomości. Opinie na ten temat prezentuje poniższy wykres.

Wykres 34: Trudność zakupu alkoholu w opinii badanych uczniów (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Profilaktyka alkoholowa i nikotynowa w gminie powinna się koncentrować na utrzymaniu właściwych postaw wobec alkoholu tych uczniów, którzy obecnie nie piją oraz na zmianie postaw wobec alkoholu niemałej części młodych ludzi, którzy mają za sobą inicjację alkoholową i nikotynową. Ważną informacją jest to, że uczniowie piją i palą raczej okazjonalnie. Należy również zwrócić uwagę, iż pomimo prawnie sankcjonowanego zakazu sprzedaży alkoholu i papierosów nieletnim – duża część uczniów uważa je za towar łatwo dla nich dostępny.

Stosowanie narkotyków przez młodzież szkolną

Narkomania, z którą boryka się współczesne społeczeństwo polskie ma obecnie nowe oblicze. Dotyczy przede wszystkim ludzi młodych, przy czym trudno jest ustalić jakąkolwiek statystyczną prawidłowość odnośnie środowisk, które są „narkomanotwórcze”. Młodzi ludzie biorący narkotyki pochodzą zarówno z rodzin biednych – jak i bogatych, pełnych i rozbitych, z małych miasteczek – i dużych miast.¹⁵ Nie bez wpływu na to zjawisko pozostaje sytuacja ogólnospołeczna w Polsce. Chaos w dziedzinie aksjologicznej, brak autorytetów i ideałów – a do tego bezrobocie, brak perspektyw,

¹⁵ Węgrzecka-Giluń J. ABC narkotyków. Remedium 2004, 7, s. 8-9

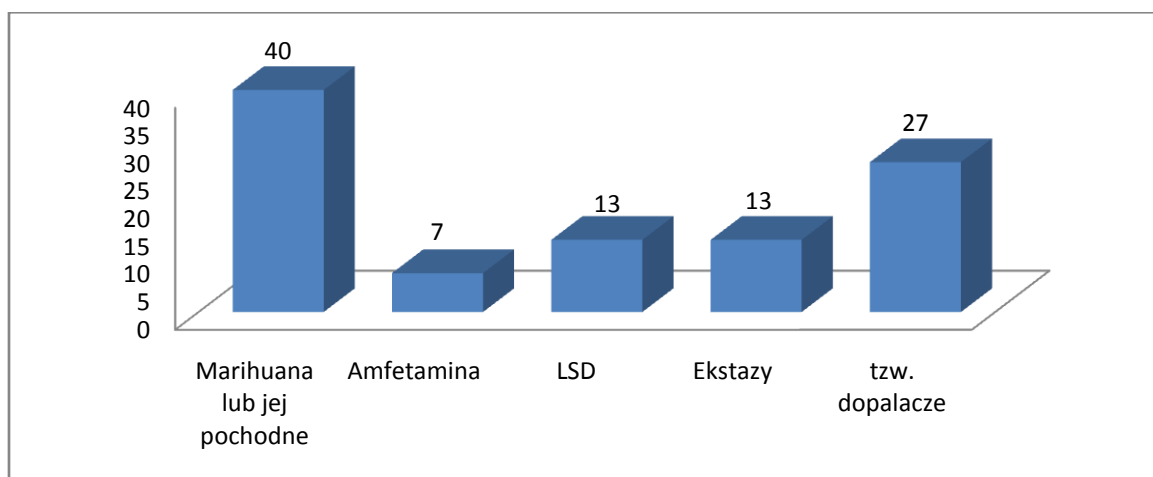
trudna sytuacja materialna wielu grup społecznych – są to zawsze czynniki sprzyjające narastaniu negatywnych zjawisk społecznych.

Zwiększyła się podaż i różnorodność narkotyków na nielegalnym rynku, a tym samym ich dostępność. Zmieniły się zarówno wzory używania – jak i rodzaj najczęściej używanych substancji. Niepokojący jest fakt, że zmieniła się również ocena stosowania niektórych narkotyków, dopuszczająca używanie niektórych substancji w efekcie podążania za modą, gdzie narkotyki stają się elementem towarzyszącym zabawom młodzieży, czy wspomagają młodych ludzi w nauce.

Młodzieńcze eksperymentowanie z narkotykami sprowadza się najczęściej do doświadczeń z marihuaną, która jest najczęściej używanym przez młodzież narkotykiem.¹⁶

Młodzi ludzie – uczniowie szkół w gminie – stosunkowo rzadko przyznają się do doświadczeń z narkotykami. Spośród wszystkich badanych uczniów, średnio 4% uczniów przyznało, że miało kontakt z narkotykami.

Wykres 35: Najczęściej używane narkotyki (dane w procentach wyliczonych wobec uczniów deklarujących kontakt z narkotykami)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

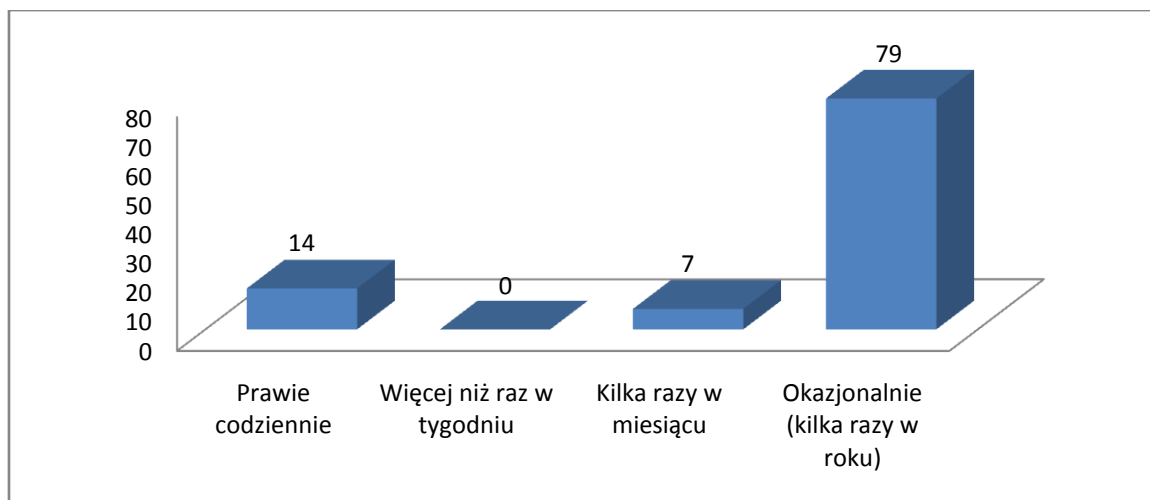
Podobnie jak wśród polskiej młodzieży, w gminie Kłodawa najpopularniejsza jest marihuana – do jej używania przyznaje się 40% uczniów deklarujących kontakt z narkotykami. W następnej kolejności uczniowie wymieniają tzw. dopalacze.

Okoliczności pierwszego kontaktu z narkotykami są różnorodne. Najbardziej sprzyjającymi okolicznościami do inicjacji narkotykowej wskazywanymi przez uczniów są wakacje (56%). Rzadziej uczniowie wymieniali dyskotekę (31%) i szkołę (13%).

Pozytywnym aspektem w analizowanych badaniach jest fakt, iż większość uczniów (79%) deklarujących używanie narkotyków wskazuje że sięgają po nie jedynie okazjonalnie.

¹⁶ Kwiatkowski P. Propozycja nowego narzędzia do badania postawy młodzieży wobec eksperymentowania z narkotykami, W: Deptuła M. (red.), Diagnostyka, profilaktyka, socjoterapia w teorii i praktyce pedagogicznej. Wyd. UKW, Bydgoszcz 2005, s. 64

Wykres 36: Częstość sięgania po narkotyki przez uczniów (dane w procentach wyliczonych wobec uczniów deklarujących kontakt z narkotykami)

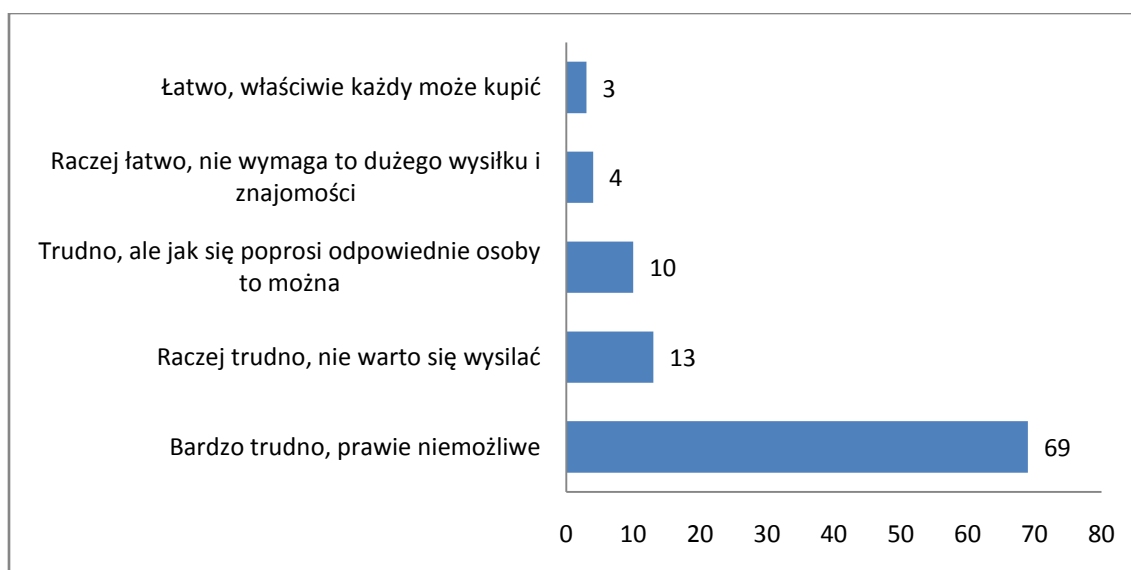
Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Uczniowie sięgają po narkotyki najczęściej w chwilach silnych emocji (28%), a także dla towarzystwa (22%), z przyzwyczajenia (11%) oraz z innych, nie wymienionych, powodów (28%).

Uczniowie w większości są przekonani, że rodzice nie wiedzą ich narkotykowych doświadczeniach, taką odpowiedź wskazało 64% biorących uczniów. Rodzice 7% mając świadomość problemu interweniują karząc lub mobilizując do wizyty w poradni. Zdaniem 14% uczniów, rodzice nie interweniują, choć domyślają się istnienia problemu. W ocenie kolejnych 14% uczniów zażywających narkotyki, rodziców to nie interesuje.

Spośród wszystkich badanych uczniów – 8% wie gdzie i u kogo można kupić narkotyki, choć jak stwierdzają badani – nie jest to już tak łatwe jak w przypadku papierosów czy nawet alkoholu.

Wykres 37: Trudność zakupu narkotyków w ocenie młodzieży szkolnej (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Dla 69% badanych uczniów zakup narkotyków leży poza zasięgiem ich możliwości i jest to według nich najtrudniejsza do zdobycia substancja psychoaktywna. 3% uważa, że narkotyki są łatwo dostępnym towarem. Najłatwiej zdaniem badanych zakupić jest papierosy, a następnie alkohol, zaś narkotyki, które nie są legalnie dostępne, są najtrudniejszym do zdobycia towarem, choć jak się okazuje dla części uczniów nie jest to niemożliwe.

Uczniowie szkół w gminie zdają się mieć świadomość, iż narkotyki nie są dobrym sposobem na rozwiązywanie ich problemów.

- Zdecydowana większość z nich (77%) stwierdza zdecydowanie, że narkotyki nie pomagają w sytuacjach kryzysowych.
- Duży odsetek uczniów nie posiada wiedzy na ten temat (18%).
- Niemniej jednak 1% młodych ludzi jest skłonna traktować narkotyki jako antidotum na swoje problemy.
- Dodatkowo 4% uzależnia to od sytuacji.

47% badanych uczniów wie ogólnie, jakie są skutki ich zażywania, 27% jest w stanie wskazać ich wpływ na poszczególne funkcje organizmu, a 26% tych konsekwencji nie zna. Podobny procent uczniów (28%) nie zna także prawnych konsekwencji posiadania narkotyków. Kary te zna 47% badanych uczniów, a 25% potrafi powiedzieć dokładnie jakie grożą za to sankcje.

Uczniowie szkół w gminie stosunkowo rzadko przyznają się do doświadczeń z narkotykami a wśród tych, którzy mieli z nimi kontakt najbardziej popularnym narkotykiem jest marihuana. Niepokojące jest to, że dla dużej grupy uczniów, zdobycie narkotyków jest możliwe przy mniejszym lub większym nakładzie wysiłków. Zgodnie z oceną wysokiej wagi zagrożenia problemem narkomanii w badaniu dorosłych mieszkańców gminy, sami młodzi odślaniają swoje zainteresowanie eksperymentowaniem z substancjami psychoaktywnymi. Tym bardziej warto nasilić profilaktykę w tym zakresie kierowaną do uczniów.

Zjawisko przemocy w środowisku lokalnym

W ostatnich latach do publicznej wiadomości dociera wiele informacji na temat różnych form przemocy, zarówno domowej jak i w środowisku lokalnym – w tym przede wszystkim w szkole. Badanie zjawiska przemocy, szczególnie domowej jest trudnym przedsięwzięciem, bowiem wymaga od respondenta podzielenia się bardzo trudnymi, intymnymi osobistymi doświadczeniami. W przypadku przemocy domowej, ofiary zmuszone są do przyznania się do osobistych porażek jako żon, mężów, matek czy dzieci. Przemoc traktują jako sytuację poniżającą, wstydliwą, stąd ogromne bariery przez przyznaniem się do tego typu incydentów.¹⁷

¹⁷ M. Wszędzirowny, A. Majchrowska, Alkohol, papierosy, narkotyki oraz przemoc domowa w życiu uczniów z lubelskich szkół, W: Z. Kawczyńska-Butrym (red.) Uzależnienia w doświadczeniach lubelskiej młodzieży – diagnoza zjawiska, Wyd. Liberduo, Lublin 2009, s. 59

Badania CBOS dotyczące doświadczania zjawiska przemocy wśród Polaków pokazują, iż przemoc i różne formy agresji nie są czymś nadzwyczajnym w życiu Polaków. Spotykają się z nią coraz częściej na ulicy, w miejscach publicznych, w pracy, w szkole, środkach komunikacji miejskiej.

Ogółem co piąty Polak (19%) w 2004 roku oraz co czwarty (23%) w 2009 przyznaje, że padł ofiarą przemocy fizycznej. Blisko co dziesiątemu (9%) przydarzyło się to na ulicy (lecz nie w pobliżu domu), minimalnie mniejszej grupie (8%) - w okolicy miejsca zamieszkania. W domu z aktami przemocy spotkało się 6% ankietowanych. Co dwudziesty (5%) był ofiarą przemocy w lokalu gastronomicznym - restauracji, kawiarni, na dyskotecę. Nieliczni doświadczyli agresji w pracy bądź w szkole, w środkach komunikacji lub w innym miejscu (po 2%).

Poważnym problemem pozostaje także, wciąż obecne w życiu Polaków, zjawisko agresji osób dorosłych wobec dzieci i młodzieży. Wprawdzie przyzwolenie na stosowanie kar fizycznych, jako środka wychowawczego ma w Polsce coraz mniej zwolenników, jednak opinia publiczna jest wciąż sceptycznie nastawiona, co do wprowadzenia całkowitego zakazu stosowania kar fizycznych wobec dzieci. Za jej głosem do niedawna szło także polskie prawo, dopuszczające stosowanie kar fizycznych, jeżeli nie powodują one uszczerbku na zdrowiu dziecka.¹⁸ Pomimo, iż bicie dzieci w celach wychowawczych ma wciąż duże grono zwolenników – połowa uczestników (51,0%) ogólnopolskich badań z roku 2008 sprzeciwia się wprowadzeniu zakazu bicia dzieci, ponad trzy-czwarte (78,0%) uważa, że są takie sytuacje, kiedy trzeba dać „klapsa”, zaś dwie-piąte (41,0%) zgadza się ze stwierdzeniem, że „łanie nikomu nie zaszkodziło” – skala tego zjawiska maleje.¹⁹ W roku 1998 tylko ponad dwie-piąte (43,0%) rodziców twierdziło, że ich dzieci nie są bite, w roku 2009 jest już ich ponad dwie-trzecie (69,0%).²⁰ Powszechnie obowiązujące (90,0%) jest także przekonanie o konieczności powstrzymywania się od nadużywania władzy rodzicielskiej. Nawet sami zwolennicy karania fizycznego przyznają się, iż kary takie są upokarzające dla dzieci.²¹

Przemoc w opiniach dorosłych mieszkańców gminy

Dorośli mieszkańcy gminy Kłodawa również w zdecydowanej większości są przekonani co do tego, iż kary fizyczne i surowe traktowanie dziecka nie stanowią dobrej metody wychowawczej. Warto jednak poznać szczegółowy rozkład odpowiedzi na pytania oscylujące wokół problematyki przemocy.

Wśród mieszkańców gminy można zidentyfikować grupę dorosłych, którzy są zwolennikami rygorystycznego wychowywania dzieci. Potwierdza to fakt, że **aż 25% badanych uważa, iż dziecko powinno bać się rodziców**, bo wtedy łatwiej jest uzyskać posłuszeństwo i szacunek. Przeciwnych takiej postawie jest 68% respondentów, którzy twierdzą, że dziecku w okresie dorastania nie powinien towarzyszyć lęk przed rodzicami. Większość dorosłych (75%) jest przeciwna stwierdzeniu, że surowe traktowanie dziecka – hartuje go, dając większe szanse na sukces wychowawczy, a dziecku pomoże lepiej sobie radzić w przyszłości, ale część mieszkańców gminy (19%) konsekwentnie dowodzi, iż surowe traktowanie dziecka zwiększa sukces wychowawczy.

¹⁸ Komunikat z badań CBOS: Przemoc i konflikty w domu, Warszawa, marzec 2009.

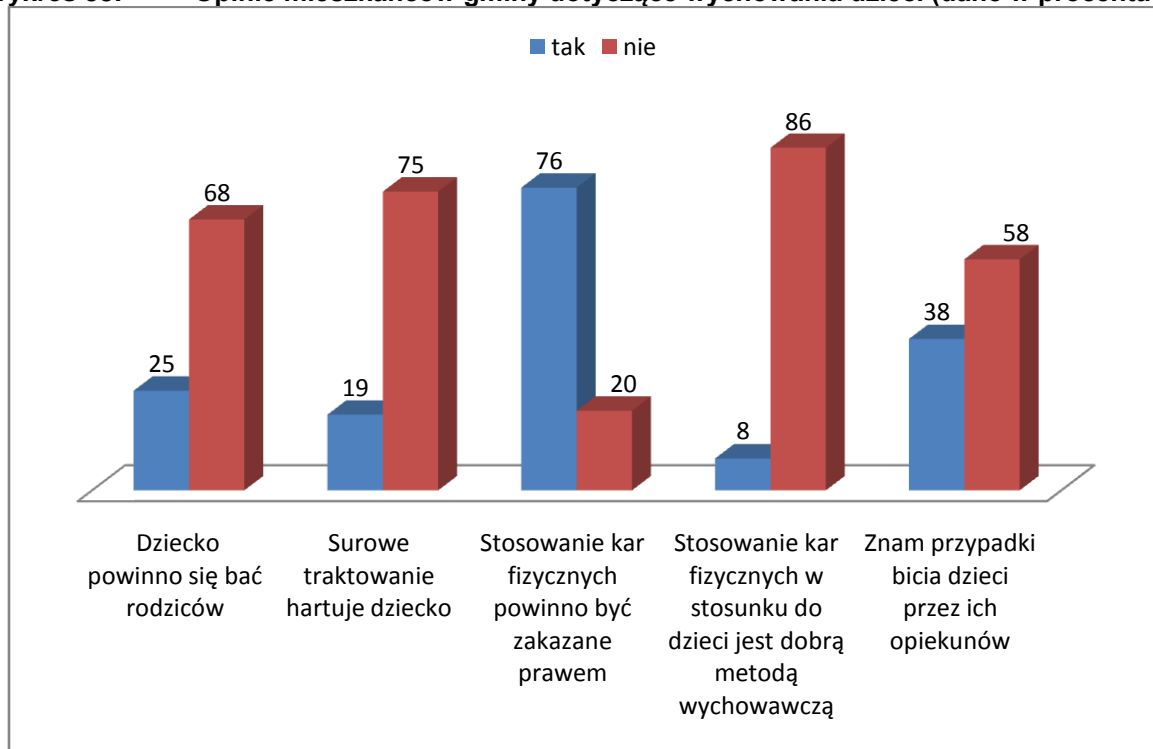
¹⁹ Komunikat z badań CBOS: Społeczne przyzwolenie na bicie dzieci, Warszawa, lipiec 2008.

²⁰ Komunikat z badań CBOS: Przemoc i konflikty w domu, Warszawa, marzec 2009.

²¹ Komunikat z badań CBOS: Społeczne przyzwolenie na bicie dzieci, Warszawa, lipiec 2008.

Mieszkańcy gminy są zwolennikami regulacji prawnych w tym zakresie. Za wprowadzeniem (już obowiązującego) ustawowego zakazu bicia dzieci opowiada się 76%, pozostałe 20% jest przeciwnych tego typu prawnej regulacji. W tym przypadku mieszkańcy gminy są mniej rygorystyczni wobec dzieci niż populacja ogólnopolska, bowiem w badaniach CBOS za taką regulacją opowiedziało się 41%, przeciwko zaś – 51%.²²

Wykres 38: Opinie mieszkańców gminy dotyczące wychowania dzieci (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Niemal wszyscy badani mieszkańcy gminy (86%) nie pochwalają stosowania kar cielesnych w procesie wychowywania dzieci. Choć 8% z nich nadal uważa, że stosowanie kar fizycznych jest dobrą metodą wychowawczą. Trzeba przy tym zaznaczyć, że duża część badanych (38%) wskazuje, iż zna w swoim środowisku przypadki bicia dzieci przez swoich opiekunów.

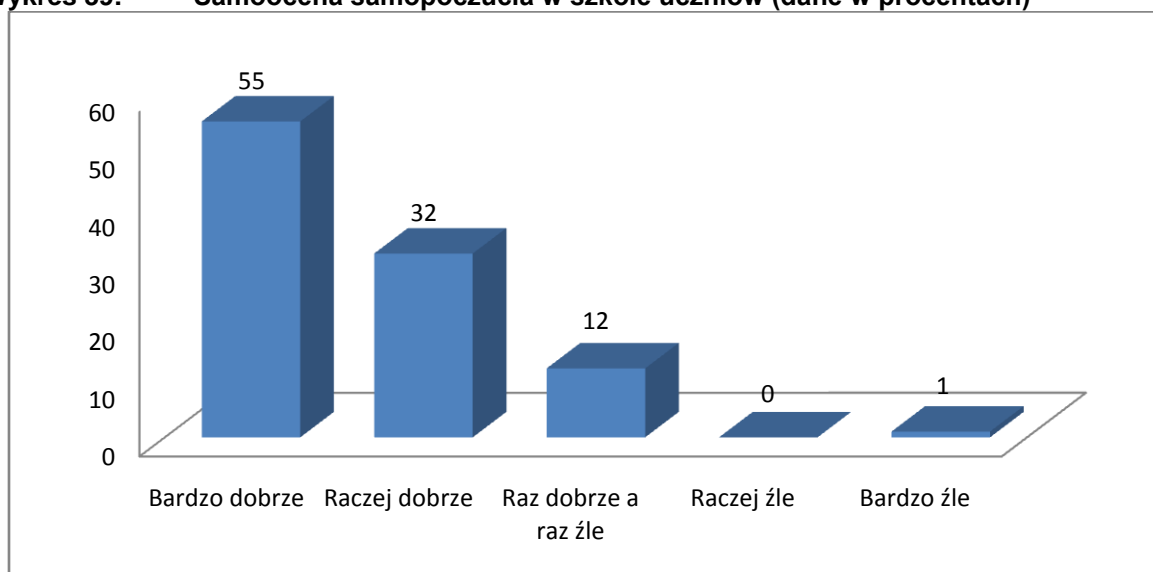
Przemoc w doświadczeniach młodzieży

Analiza klimatu, w jakim funkcjonuje młodzież szkolna w swoim środowisku pokazuje, że większość dzieci czuje się w szkole dobrze. 32% uczniów dobrze ocenia swoje samopoczucie w szkole, a 55% - bardzo dobrze. Istnieje jednak grupa uczniów, którzy nie zawsze dobrze czują się w

²² Tamże.

szkole, do której uczęszczają. 12% uczniów gminnych szkół przyznaje, że w szkole czuje się raz dobrze, a raz gorzej. Bardzo źle czuje się w środowisku szkolnym 1% uczniów gminnych szkół.

Wykres 39: Samoocena samopoczucia w szkole uczniów (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Pomimo dobrego samopoczucia w szkole części uczniów, części zdarza się chodzić na wagary. W ostatnim miesiącu było na nich 5% uczniów. Rzadko jednak uczniowie opuszczają szkołę ze strachu (3%). Wagary, na które udawali się młodzi ludzie najczęściej były bez konkretnego powodu (19%), za namową kolegów (3%) lub za przyzwoleniem rodziców (16%).

Sami uczniowie dobrze też oceniają swoje zachowanie na lekcjach i na przerwach w szkole. W zasadzie nieliczni tylko przyznają, że jest ono złe (1%). Pozostali deklarują, że ich zachowanie w szkole jest bardzo dobre (50%) lub dobre (40%). Przeciętne noty wystawiło sobie 10% uczniów.

W stałym, comiesięcznym kontakcie z pedagogiem szkolnym znajduje się 4% uczniów, a kolejne 4% - raz w tygodniu lub częściej. Raz na kilka miesięcy kontaktuje się z pedagogiem 2%, raz w semestrze – 9%. Pozostali (81%) nigdy nie mieli kontaktu z pedagogiem w szkole do której uczęszczają. Oznacza to, że spora część uczniów nigdy nie korzysta z pomocy profesjonalisty w rozwiązywaniu swoich problemów szkolnych i życiowych.

Jak deklarują uczniowie – ich rodzice kontaktują się ze szkołą dosyć regularnie. Na częsty, kilkukrotny w semestrze, kontakt rodziców wskazuje 33% uczniów, a bardzo częsty (raz w miesiącu) kontakt deklaruje – 27%. Kilka razy w roku, kontaktują się ze szkołą rodzice 23% uczniów. Rzadko - raz w roku, kontaktują się ze szkołą rodzice 6% badanych uczniów. 12% uczniów przyznaje, że rodzice w ogóle nie utrzymują kontaktu ze szkołą.

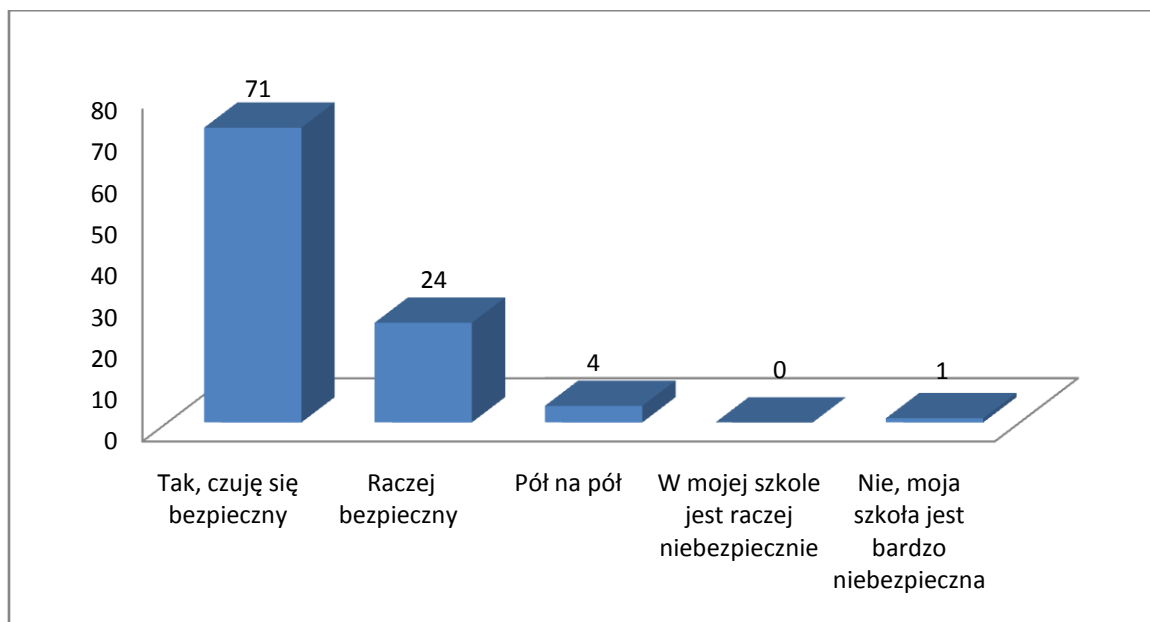
Warto wspomnieć, iż badana młodzież w zdecydowanej większości ocenia dobrze swoje relacje z rodzicami – w sumie 92% uczniów ocenia je pozytywnie (w tym 72% jako bardzo dobre). 6% stwierdza, że są one różne: raz dobre, a raz złe. Pojedynczy uczniowie ocenili swoje relacje z rodzicami jako bardzo złe (2%).

Uczniowie zamieszkują najczęściej z obojgiem rodziców (79%), część z jednym z rodziców (14%) i z dziadkami (2%). Swoją sytuację materialną oceniają w większości jako dobrą (70%), choć prawie co trzeci uczeń (30%) przyznaje, że pieniędzy wystarcza jedynie na rzeczy niezbędne. W domu jednego z badanych uczniów, pieniędzy brakuje nawet na rzeczy niezbędne.

98% uczniów czuje się w swoim domu bezpiecznie, jednak dla 2% uczniów powrót do domu jest powodem do niepokoju. Zdaniem 60% uczniów, bez względu na okoliczności, rodzice nie mają prawa uderzyć swojego dziecka. W ocenie 16% mogą to zrobić, jeśli są ku temu powody. Pozostałe 24% uczniów nie wiedziało jak odpowiedzieć na pytanie o prawo rodzica do uderzenia swojego dziecka.

Wysokie są również noty uczniów w stosunku do poziomu bezpieczeństwa w szkole. Zdecydowana większość badanych uczniów deklaruje, iż w szkole czuje się bezpiecznie.

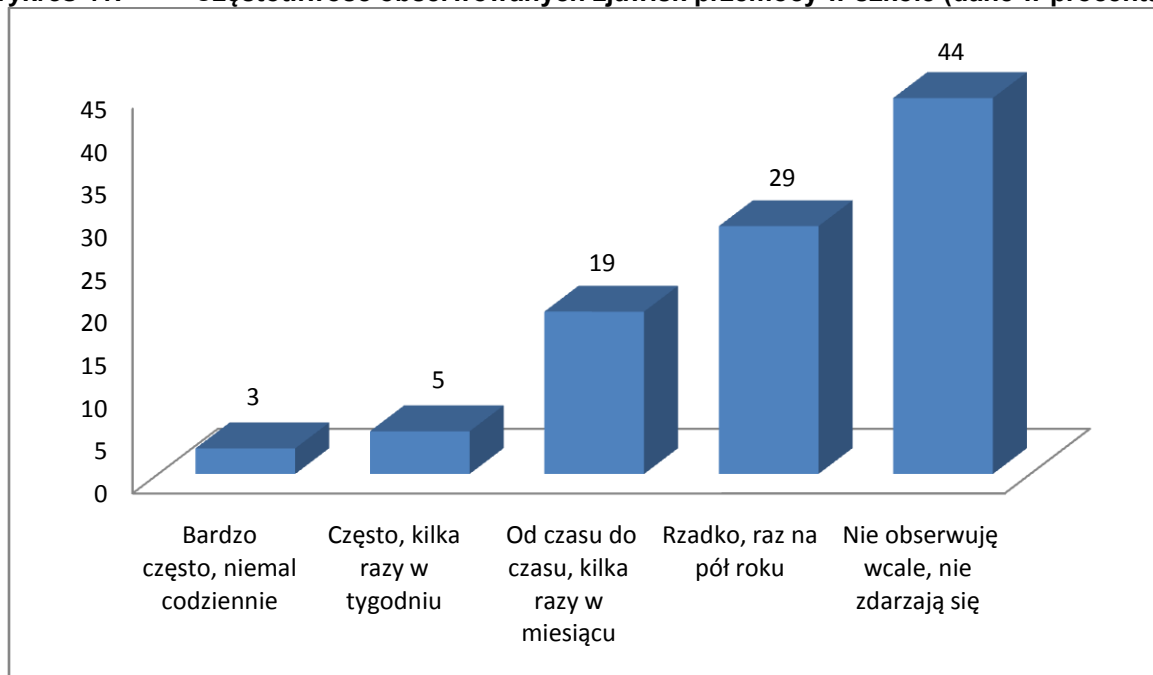
Wykres 40: Czy czujesz się w szkole bezpieczny? (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Jak wynika z analizy danych, 95% młodzieży szkolnej ma zapewnione w szkole poczucie bezpieczeństwa. Trzeba jednak zauważyć, że jest grupa uczniów, którzy nie zawsze czują się bezpiecznie w środowisku szkolnym (4% pół na pół ocenia swoje poczucie bezpieczeństwa), choć tacy, którzy oceniają ją jako niebezpieczne środowisko są raczej nieliczni (1%).

Pomimo, że uczniowie wysoko oceniają swoje poczucie bezpieczeństwa w szkole, to jednak zdarza im się obserwować w szkole zjawiska przemocy rówieśniczej. W badanych gminnych szkołach takie sytuacje zdarzają się wcale nie tak rzadko.

Wykres 41: Częstość obserwowanych zjawisk przemocy w szkole (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

19 % młodych ludzi przyznaje, iż jest świadkiem przemocy wobec innych uczniów kilka razy w miesiącu. 29% twierdzi, że ma to miejsce nieco rzadziej - raz na pół roku. Nigdy nie miało z nimi do czynienia i nie było świadkiem przemocy w szkole – 44% badanych uczniów. Ale trzeba jednak zwrócić uwagę na fakt, że 5% przyznaje, że jest świadkiem przemocy w szkole kilka razy w tygodniu a 3% - prawie codziennie.

Z przejawami przemocy poza szkoła spotkało się 16% uczniów. 10% uczniów przyznaje, że czynnie uczestniczyło w akcie przemocy.

Osobiście doświadczyło przemocy 10% uczniów, a 9% przyznaje, że są w szkole osoby, których się boi.

Interesująca wydaje się odpowiedź na pytanie, kogo przede wszystkim uczniowie powiadomią jeśli będą świadkiem lub ofiarą przemocy. Otóż okazuje się, iż najczęściej młodzi ludzie wymieniają osoby będące pracownikami szkoły, czyli znajdujące się najbliżej ewentualnego zdarzenia: wychowawcę, dyrektora szkoły, pedagoga lub psychologa (76%), w dalszej kolejności rodziców (15%) i kolegów (6%).

Wyniki badań wskazują na to, że w sytuacji zagrożenia przemocą część uczniów szukałoby wsparcia wśród swoich rówieśników, tym bardziej zatem warto wspierać ich umiejętności rozwiązywania konfliktów, radzenia sobie z przemocą doświadczaną i rozwijać wrażliwość na przemoc obserwowaną.

W badanej gminie bardzo ważne będzie także rozpowszechnianie wśród młodzieży informacji na temat instytucji wspierających osoby z problemem alkoholowym, narkotykowym

lub przemocą w rodzinie, ponieważ 48% uczniów przyznaje, że nie wiedziałoby gdzie takiej pomocy szukać. 31% uczniów, pomimo nieznamości nazw instytucji, wiedziałoby gdzie takiego wsparcia szukać, a 20% zna nawet dokładnie lokalizację takich miejsc.

Młodzież a inne zagrożenia

Komputer i Internet w życiu młodzieży

Współczesny postęp cywilizacyjny powoduje, iż tzw. „nowe media”, zaczynają być w powszechnym użyciu. Coraz częściej uczestnictwo w różnych systemach społecznych (np. edukacyjnych) wymaga od ludzi, również młodych korzystania z nowych technologii informatycznych.

Badania, przeprowadzone w Europie, pokazują, że 81% młodych ludzi używa Internetu w domu, z czego 38% korzysta z Internetu każdego dnia. Najczęściej komunikują się z przyjaciółmi (przez komunikatory), odwiedzają strony internetowe, słuchają muzyki, grają w gry i ściągają potrzebne materiały. Badania pokazują, że bardzo popularne jest również używanie wyszukiwarek internetowych²³.

W Polsce natomiast z Internetu korzysta 96% uczniów. Tylko niecałe 3% nigdy się nim nie posługiwało. Większość ankietowanych korzysta z Internetu dłużej niż rok (26% – od roku do trzech, 21% – od 4 lat i więcej, natomiast 25% nie pamięta jak długo), a tylko 15% ma dostęp do Internetu krócej niż rok. Nie wszyscy jednak posiadają Internet w domu. Ciągłe więcej niż ¼ polskich uczniów (27%) nie ma dostępu do Internetu w domu²⁴.

W badaniach CBOS z 2004 roku, na korzystanie z Internetu przez dzieci w wieku szkolnym wskazywało 58% pytanym Polaków, z czego co trzeci (33%) wskazywał na codzienne korzystanie²⁵. W 2010 roku – już 96% uczniów deklaruje korzystanie z Internetu. To może wskazywać, jak ważnym medium stał się Internet w życiu współczesnego, również młodego człowieka. Młodzi ludzie wykorzystują Internet zarówno do nauki jak i do zabawy (twierdzi tak 52% młodych ludzi). Są jednak i tacy, którzy używają go głównie do nauki (28%) jak i wyłącznie dla rozrywki (16%)²⁶.

Młodzi ludzie z gminy Kłodawa w zdecydowanej większości posiadają i wykorzystują komputer w codziennym życiu. Spośród badanych uczniów, 94% posiada swój własny komputer.

Jak wynika z deklaracji uczniów, najczęściej wykorzystują swój komputer dla rozrywki dostępnej w Internecie. Największa grupa uczniów korzystając z komputera najwięcej czasu poświęca na korzystanie z portali społecznościowych, uczestnictwo w różnego rodzaju forach oraz przeglądanie stron internetowych. Spore grono wykorzystuje swój komputer przede wszystkim do

²³ J. Wenglorz, Wykorzystanie nowych mediów przez młodzież w Polsce, Wyd. Nowa Era, Warszawa 2006, s. 13

²⁴ Tamże, s. 22

²⁵ CBOS, Młodzież i Internet: korzystanie i zagrożenia, Warszawa 2004.

²⁶ J. Wenglorz, Wykorzystanie nowych mediów przez młodzież w Polsce, op.cit., s. 22

grania. Część badanych uczniów miejskich szkół przyznaje, że swój komputer wykorzystuje w celach nierozrywkowych, tj. pracując lub ucząc się z jego wykorzystaniem.

Młodzież a hazard

Od pewnego czasu w Polsce trwają gorące dyskusje związane z hazardem i jego regulacją prawną. W życie weszła nowa ustawa przewidująca stopniową likwidację hazardu poza kasynami na automatach o niskich wygranych, tzw. jednorękich bandytach, zakaz videoloterii, znaczny wzrost podatków od hazardu i ograniczenia w reklamowaniu hazardu i firm hazardowych. Wśród gier „na pieniądze” w Polsce zdecydowanie najbardziej popularne, a zarazem społecznie akceptowane (bo najłatwiej się do nich przynależać), są gry Totalizatora Sportowego. Z badań CBOS wynika, że częściej niż co drugi Polak (56%) deklaruje, że w ciągu ostatnich dwunastu miesięcy co najmniej raz zagrał w którąś z gier lub loterię firmowaną przez tę instytucję. Co dwudziestego Polaka (5%) można określić jako namiętnego gracza (najpewniej w Lotto – najpopularniejszą grę Totalizatora), ponieważ – według własnych deklaracji – grał w którąś z gier przynajmniej kilkadziesiąt razy, czyli – więcej niż kilka razy w miesiącu. Ponad jedna czwarta Polaków (28%) to tzw. gracze kumulacyjni, którzy grają niesystematycznie, jedynie w przypadku większej kumulacji. Inne formy hazardu są w Polsce znacznie mniej popularne: płatne sms-y - 16%, gry lub loterie organizowane przez Państwowy Monopol Loteryjny lub inne firmy – 6%, gra na automatach do gry o małej wygranej (do 45 złotych) – 5%, zakłady bukmacherskie – 3%, prywatne gry, np. w pokera na pieniądze – 2%, gra w salonie gier, np. w bingo, w kasynie (np. ruletka), gra na pieniądze w Internecie (po 1%).

Polak „hazardzista” to przede wszystkim to młody mężczyzna (8% wobec 3% kobiet), w wieku od 18 do 24 lat (w tej grupie aż 17% twierdzi, że w ostatnim roku grało w tego rodzaju gry), najczęściej uczący się lub pozostający bez pracy (po 13% wśród uczniów i studentów oraz osób bezrobotnych). Z jednorękimi bandytami częściej niż inni „zadają się” także pracownicy usług (11%), średni personel i technicy oraz osoby prowadzące działalność na własny rachunek (po 10%). O rozpowszechnieniu tego rodzaju automatów na terenie całego kraju świadczy fakt, że w zasadzie równie często grają na nich mieszkańcy miast różnej wielkości²⁷.

Młodych ludzi z gminy Kłodawa zapytano, czy identyfikują w swoim środowisku lokalnym takie punkty/miejsca, gdzie można „uprawiać” gry hazardowe. Jak wynika z ich deklaracji, 14% uczniów ma świadomość, że są one w okolicy. Może to wskazywać na to, że młodzi ludzie są zainteresowani takimi obiektami i zwracają uwagę na obecność tego typu miejsc jak punkty bukmacherskie czy punkty z grami hazardowymi w swoim otoczeniu. Spójne z tymi wypowiedziami uczniów są ich stwierdzenia dotyczące znajomości rówieśników korzystających z tych obiektów. 10% deklaruje, że zna przynajmniej kilka osób niepełnoletnich, które korzystają z tego typu punktów.

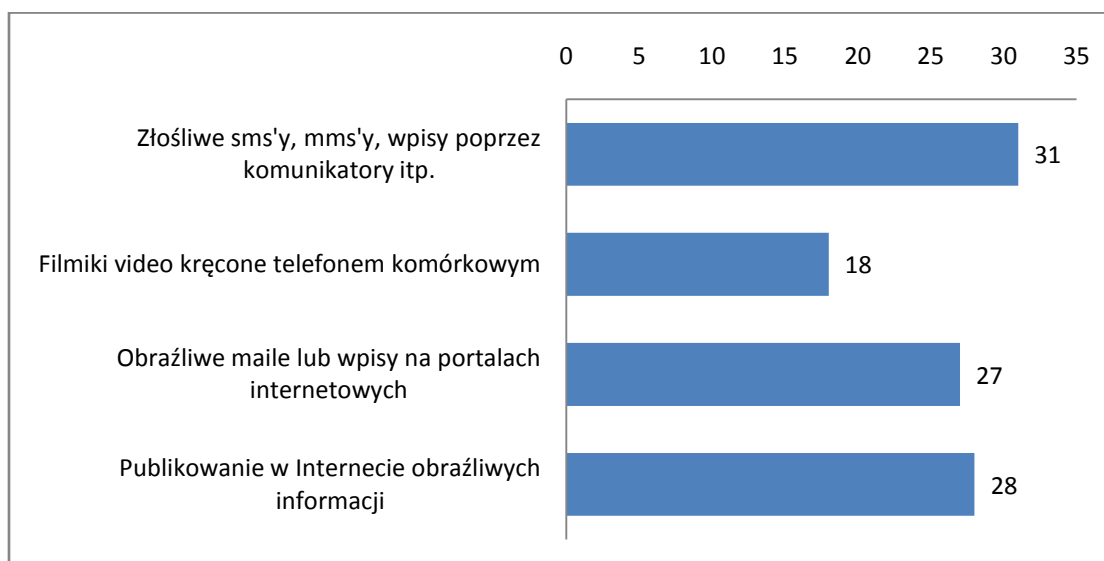
²⁷ Komunikat CBOS, Polacy o hazardzie, Warszawa 2009

Wypowiedzi uczniów wymagają pogłębionej analizy w tym zakresie, zwłaszcza biorąc pod uwagę fakt, iż jak pokazują badania CBOS, hazard stanowi całkiem realne zagrożenie dla młodzieży. Okazuje się bowiem, iż młodzi ludzie – podobnie jak dorośli wydają немало pieniędzy na różne formy hazardu. Najpopularniejsze jest – tak jak w populacji dorosłych - lotto i konkursy sms-owe - prawie jedna trzecia młodzieży w ciągu ostatnich 12 miesięcy grała w którąś z tych gier. Na kolejnym miejscu są automaty - grał na nich co czwarty młody człowiek. Częściej grają chłopcy niż dziewczęta, jedynym wyjątkiem są gry i loterie sms-owe. Najczęściej grają dzieci pozbawione kontroli rodzicielskiej, których rodzice ostatni rok spędzili w pracy za granicą (oboje rodzice lub ojciec, obecność matki nie ma tu takiego znaczenia). Dobrzy uczniowie najczęściej grają w domu np. przez Internet, słabsi natomiast częściej przy automatach. Średnie wydatki roczne wydatki młodzieży na gry hazardowe to o. 150 zł., przy czym 37 proc. grającej młodzieży zdarzyło się w ciągu ostatniego roku wydać na grę więcej pieniędzy niż zaplanowało, co może być symptomem uzależnienia.²⁸

Młodzież a cyberprzemoc

Poza tradycyjną przemocą rówieśniczą, można zaobserwować ciągły wzrost tzw. cyberprzemocy, zjawiska odnoszącego się do krzywdzenia innych za pośrednictwem urządzeń elektronicznych. Przeprowadzone badania wskazują na to, że jest to nasilający się problem również w gminie Kłodawa. Prawie wszyscy uczniowie gminy posiadają swój komputer, tak szeroka dostępność nowych technologii zwiększa ryzyko kontaktu również z cyberprzemocą.

Wykres 42: Czy znasz przypadki stosowania którejs z podanych niżej form przemocy? (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

²⁸ CBOS, Młodzież 2010, Warszawa 2011, zob. też M. Piątkowska, Młodzież pali, pije i gra, Gazeta Wyborcza, http://wyborcza.pl/1,76842,9377350,Mlodziez_pali_pije_i_gra.html

Najczęściej doświadczaną przez uczniów formą cyberprzemocy są złośliwe wiadomości wysyłane za pośrednictwem telefonu komórkowego lub Internetu. Przypadki takich nadużyć zna 31% uczniów. 28% uczniów spotkało się z opublikowanymi w Internecie obraźliwymi informacjami, niewiele rzadziej (27%) spotykane są również obraźliwe maile lub wpisy na portalach internetowych. Jedną z najboleśniejszych form cyberprzemocy jest nagrywanie telefonem komórkowym filmów wideo bez zgody osoby filmowanej. Z taką sytuacją spotkało się 18% uczniów. **Spośród uczniów gminy 13% był nie tylko świadkiem ale i ofiarą cyberprzemocy.**

Warto mieć przy tym na uwadze to, że zjawiska charakterystyczne dla cyberprzemocy nierzadko mają miejsce na portalach społecznościowych, bardzo obecnie wśród uczniów popularnych. Mimo tego, że większość tego typu portali posiada opcje umożliwiające ochronę danych osobowych i prywatnych informacji, często nie są one uczniom znane.

Profilaktyka współczesnych zagrożeń dotyczących korzystania z mediów powinna obejmować zarówno zagadnienia związane z kontrolą czasu spędzanego przy komputerze, jak i radzenia sobie z często zaskakującymi a czasem raniącymi lub niebezpiecznymi, zachowaniami znanych i nieznanymi osobami spotkanymi w sieci. Są to zagadnienia wymagające od osób realizujących profilaktykę szerokich horyzontów i otwarcia na nieustannie zmieniające się nowe technologie.

W pracy profilaktycznej warto poruszyć także zagadnienia związane z ryzykownym hazardem. Tak duża popularność gier hazardowych wśród młodzieży to niepokojący wynik, zwłaszcza gdy weźmiemy pod uwagę rozwijającą się dopiero u nich umiejętność krytycznego myślenia i dużą podatność młodych na pokusy związane z hazardem.

Podsumowanie

Diagnoza i profilaktyka zagrożeń społecznych

Analiza lokalnych zagrożeń w gminie Kłodawa pozwala stwierdzić, iż najbardziej palącymi problemami w gminie - według jej mieszkańców – są bezrobocie, alkoholizm i zubożenie, które pociągają za sobą szereg innych problemów społecznych.

Analiza wyników badań ankietowych przeprowadzonych wśród badanych dorosłych mieszkańców gminy dotyczących spożywania alkoholu wskazuje, że alkohol jest obecny w ich życiu i to dość często. Werbalizowana przez mieszkańców percepcja problemów alkoholowych pozwala stwierdzić, że jest to spory problem środowiska lokalnego, traktowany przez większość mieszkańców jako poważny. Badani dostrzegają nie zawsze właściwe wzorce zachowań związanych z alkoholem środowisku lokalnym, a część z nich czuje się zagrożona w swoim bezpieczeństwie ze strony osób pijących alkohol.

Trudno jednoznacznie ocenić deklaracje dorosłych mieszkańców gminy dotyczące kontaktu z narkotykami. Na skali znaczących problemów w gminie narkomania zajmowała stosunkowo wysoką pozycję. Wielu, spośród badanych dorosłych mieszkańców gminy, zna osoby używające narkotyki oraz ma źródła dostępu do narkotyków. Budująca jest powszechność wiedzy wśród dorosłych o szkodliwym, narkotycznym działaniu tzw. dopalaczy.

Aspektem wymagającym zainteresowania jest fakt potencjalnych „nieszczelnych granic” sprzedaży alkoholu nieletnim. Młodzi ludzie, uczniowie szkół w gminie przyznają, iż kupienie alkoholu czy papierosów nie stanowi dla nich dużego problemu. Tymczasem, w myśl ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, sprzedaż alkoholu w wypadkach kiedy jest to zabronione, a więc między innymi osobom nieletnim, może skutkować dla sprzedawcy i osoby nadzorującej jego pracę karą grzywny, cofnięciem dla przedsiębiorcy zezwolenia na sprzedaż alkoholu, przypadkiem posiadanego alkoholu a także zakazem prowadzenia działalności gospodarczej polegającej na sprzedaży lub podawaniu napojów alkoholowych (art. 43 ustawy).

W obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w gminie należy zwrócić uwagę na środowisko szkolne. Niemały odsetek badanej młodzieży szkolnej deklaruje osobiste spożywanie alkoholu i palenie papierosów, a ich deklaracje dotyczące znajomości palących i pijących rówieśników również zdają się wskazywać, iż nie są to zjawiska marginalne w środowisku szkolnym gminy. Niezbędna więc wydaje się kontynuacja działań profilaktycznych ukierunkowanych na dzieci i młodzież gminnych szkół.

Również problem przemocy rówieśniczej w szkole wymaga dalszej realizacji działań profilaktycznych. Wprawdzie uczniowie wysoko oceniają swoje bezpieczeństwo w szkole, ale z aktami przemocy rówieśniczej spotykają się dosyć często. Ważne, by rozwijać u uczniów inne, niż z użyciem przemocy, sposoby radzenia sobie w sytuacjach konfliktu.

Należy więc kontynuować projekty skupiające się na profilaktyce problemów alkoholowych i przemocy, ukierunkowane na dzieci i młodzież w gminie, cenne jest także szerokie włączenie w ich realizację rodziców uczniów. Koniecznością jest kształtowanie kompetencji młodych ludzi w zakresie właściwych postaw wobec alkoholu, papierosów i narkotyków, a także kompetencji psychologicznych i osobowościowych, bowiem w badanej gminie młodzi ludzie próbują tych substancji zarówno z własnej inicjatywy, jak i ulegają presji znajomych. Gmina podejmuje już szereg działań profilaktycznych w środowisku szkolnym, wydaje się, że warto ich ofertę nadal poszerzać, ukierunkowując ją przede wszystkim na alkohol oraz palenie papierosów i kierując do młodszych klas młodzieży szkolnej. Niezbędnym działaniem jest egzekwowanie przestrzegania przepisów ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, oraz wszystkich przepisów normujących właściwe postawy i pożądane zachowania społeczne.

Konsekwentna realizacja Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych może przyczynić się do poprawy parametrów zachowań wobec alkoholu, papierosów i narkotyków zarówno dorosłych jak i nieletnich mieszkańców gminy.

Strategiczne kierunki realizacji programu gminnego w przyszłych latach

Na podstawie dokonanej diagnozy stwierdzić można, iż w gminie niezbędne będzie podjęcie następujących działań:

- 1) Kontynuacja działań w zakresie profilaktyki szkolnej w oparciu o programy wykorzystujące aktywność własną uczniów i programy profilaktyczne.
  - Kontynuacja realizacji programów dotyczących zagadnień podnoszących świadomość w zakresie zdrowotnych, psychologicznych i społecznych konsekwencji nadużywania alkoholu. Wysoki poziom wiedzy jest bowiem niezbędny do podejmowania odpowiedzialnych decyzji dotyczących picia i palenia – a jak deklarują uczniowie w gminie – inicjacja nikotynowa i alkoholowa często następuje z inicjatywy samych młodych ludzi.
  - Kontynuacja realizacji programów profilaktycznych kształtujących kompetencje osobowościowe młodych ludzi oraz ich zdolności interpersonalne niezbędne dla satysfakcjonującego funkcjonowania wśród rówieśników bez pomocy alkoholu, papierosów i narkotyków.
  - Kontynuacja realizacji projektów profilaktycznych dotyczących zagadnienia przemocy rówieśniczej a także nowych form przemocy za pośrednictwem urządzeń elektronicznych. Zwrócenie szczególnej uwagi na kwestie związane z ochroną przed doświadczaną cyberprzemocą.
  - Zwrócenie uwagi na problemach profilaktyki alkoholowej i nikotynowej, bowiem to one stanowią największy problem wśród młodzieży szkolnej gminy.
  - Ułatwienie dostępności programów edukacyjnych dla osób dorosłych dotyczących problemów związanych z używaniem alkoholu i innych substancji psychoaktywnych,

przeciwdziałających przemocy, promujących zdrowy tryb życia m.in. poprzez preferowanie programów profilaktycznych w szkołach obejmujących oprócz młodzieży także rodziców/prawnych opiekunów. Jak bowiem wynika z badań – zachowania ryzykowne młodzi ludzie podejmują najczęściej poza terenem szkoły i możliwością jej wpływu – stąd ogromna rola rodziców, ich wiedzy oraz umiejętności współpracy z dzieckiem w zakresie kształtowania właściwych zachowań.

- Kontynuacja realizacji profilaktycznych działań alternatywnych, wskazujących na możliwość atrakcyjnego spędzania wolnego czasu oraz promowania prozdrowotnego stylu życia.
- 2) Wspieranie pracy grup samopomocowych.
  - 3) Kontrola sprzedaży alkoholu oraz papierosów na terenie gminy.
  - 4) Realizacja szkoleń dla sprzedawców.
  - 5) Wykorzystanie lokalnych zasobów dla tworzenia koalicji na rzecz ograniczania problemów alkoholowych w gminie.
  - 6) Dalsze wspieranie działalności informacyjnej i konsultacyjnej, wsparcie działań prowadzonych przez psychologa, w tym w szczególności motywowanie osób uzależnionych i współuzależnionych do podejmowania leczenia i psychoterapii w placówkach leczenia uzależnień.
  - 7) Aktywne działania w obszarze procedury Niebieskiej Karty oraz koordynacja lokalnych instytucji w tym zakresie.

Bibliografia:

Spis publikacji:

1. Adamek M., Substancje psychoaktywne. Świadomość zagrożeń. Wyd. Akademii Medycznej, Poznań 2000.
2. Augustynek A., Uzależnienie od Internetu wśród studentów Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, w: L.H. Haber (red) Społeczeństwo informacyjne – wizja czy rzeczywistość, Uczelniane Wydawnictwa Naukowo-Dydaktyczne, Kraków 2004, s.476.
3. Gniazdowski, Zachowania a zdrowie. Podstawowe zależności. [w:] Zachowania zdrowotne. Zagadnienia teoretyczne, próba charakterystyki zachowań zdrowotnych społeczeństwa polskiego. Gniazdowski A. (red.) IMP, Łódź 1990.
4. Komunikat z badań CBOS, Młodzież 2010, Warszawa 2011.
5. Komunikat z badań CBOS, Młodzież i Internet: korzystanie i zagrożenia, Warszawa 2004.
6. Komunikat CBOS, Polacy o hazardzie, Warszawa 2009.
7. Komunikat z badań CBOS, Postawy wobec palenia papierosów, Warszawa 2008.
8. Komunikat z badań CBOS, Postawy wobec wybranych substancji psychoaktywnych, Warszawa 2007.
9. Komunikat z badań CBOS: Przemoc i konflikty w domu, Warszawa , marzec 2009.
10. Komunikat z badań CBOS: Społeczne przyzwolenie na bicie dzieci, Warszawa, lipiec 2008.
11. Kowalewski, Kultura zdrowotna studentów. Diagnoza i perspektywy, Wyd. Naukowe AP, Kraków 2006.
12. Kwiatkowski P. Propozycja nowego narzędzia do badania postawy młodzieży wobec eksperymentowania z narkotykami, W: Deptuła M. (red.) Diagnostyka, profilaktyka, socjoterapia w teorii i praktyce pedagogicznej. Wyd. UKW, Bydgoszcz 2005.
13. Majchrowska, R. Bogusz, Addictions among students – demand for prevention, W: Jackowska I., Iskra M., Borzęcki A., Sztanke K. (red) Higieniczno-środowiskowe uwarunkowania zdrowia, Katedra i Zakład Higieny UM, Lublin 2008.
14. Majchrowska, R. Bogusz, Stosowanie substancji psychoaktywnych przez studentów farmacji, W: Domżał-Drzewicka R., Ścibior A., Kaźmierak H. (red) Uzależnienia a rodzina. Wybrane zagadnienia, Wyd. Makmed, Lublin 2008.
15. Moskalewicz J, Świątkiewicz G. Nadużywanie substancji psychoaktywnych na tle innych problemów społecznych w Polsce, W: Piątkowski W., Brodniak W. (red). Zdrowie i choroba. Perspektywa socjologiczna. Wyd. WSSG, Tyczyn 2005, s. 204
16. Piątkowska M., Młodzież pali, pije i gra, Gazeta Wyborcza, http://wyborcza.pl/1,76842,9377350,Mlodziez_pali__pije_i_gra.html
17. Stan zdrowia ludności w 2004, GUS, Warszawa 2006.
18. Wenglorz J., Wykorzystanie nowych mediów przez młodzież w Polsce, Wyd. Nowa Era, Warszawa 2006, s. 13
19. Węgrzecka-Giluf J. ABC narkotyków. Remedium 2004, 7, s. 8-9

20. Wszędźrówny M., Majchrowska A., Alkohol, papierosy, narkotyki oraz przemoc domowa w życiu uczniów z lubelskich szkół, W: Z. Kawczyńska-Butrym (red.) Uzależnienia w doświadczeniach lubelskiej młodzieży – diagnoza zjawiska, Wyd. Liberduo, Lublin 2009, s. 59

Źródła internetowe:

21. www.bazy.ngo.pl
22. www.parpa.pl
23. www.stat.gov.pl